ПРАЛЕТАРЫІ ЎСІХ КРАІН, ЯДНАЙЦЕСЯ!

Літаратура і мастацтва

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

№ 23 (1660) | Аўторак, 20 сакавіка 1962 года | Цана 4 кап.

НАПЯРЭДАДНІ разгулялася мяцеліца, яна замятала вуліцы і дарогі, узнімала сцюдзёныя снежныя хмары. Але мяцеліца, здаецца, нікога не палохала, як быццам яе не заўважалі. І не толькі таму, што яна ўжо была не злосная, як заўсёды пад канец зімы. Людзі ўжо жылі заўтрашняй урачыстасцю — днём выбараў у Вярхоўны Савет СССР. Усе знаходзіліся пад уражаннем яркай прамовы таварыша М. С. Хрушчова на сходзе выбаршчыкаў Калінінскай выбарчай акругі горада Масквы.

Трапяталі сцягі. Іх палаючая чырвань здавалася асабліва яркай на фоне снежнай белі. На вуліцах, на агітпунктах, на выбарчых участках было ажыўлена. Ішлі апошнія падрыхтаванні...

Позна заснуў Мінск і рана прачнуўся. На самым досвітку пацяклі людскія ручаіны. Яны неўзабаве ператварыліся ў шырокія патокі, што ўліваліся ў гасцінныя дзверы выбарчых участкаў. Галасаваў працоўны Мінск.

Галасавалі тыя, чыімі рукамі і розумам ствараюцца аўтамабілі і трактары, шарыкападшыпнікі і тэлевізары, металарэзныя станкі і аўтаматычныя лініі, гадзіннікі і радыёлы, абутак і тканіны... Галасавалі вучоныя, дзеячы культуры, студэнты... Мінск сёння — гэта буйнейшы індустрыяльны цэнтр краіны, і немагчыма пералічыць усё тое, чым багаты і слаўны ён. Працоўныя беларускай сталіцы ідуць у першых радах барацьбітоў за датэрміновае выкананне сямігодкі, за тэхнічны прагрэс, за высокія тэмпы росту індустрыі рэспублікі. Воблік Мінска — гэта і воблік усёй нашай рэспублікі, якая дасягнула вялікіх вышынь у развіцці сваёй народнай гаспадаркі. Беларусь апярэдзіла многія развітыя капіталістычныя краіны па выпуску важнейшых відаў прадукцыі.

Гіганцкімі крокамі ідзе наперад уся наша Савецкая краіна. Вось некалькі красамоўных лічбаў. За тры гады сямігодкі толькі звыш задання выпушчана прамысловай прадукцыі прыкладна столькі, колькі дала ўся савецкая прамысловасць у 1937 годзе. За чатыры апошнія месяцы (лістапад 1961 года — люты 1962 года) прамысловай прадукцыі ў нашай краіне выпушчана амаль удвая больш, чым за ўсю першую пяцігодку, або больш, чым за ўвесь 1950 год. Вытворчасць збожжа ў мінулым годзе павялічылася ў параўнанні з 1953 годам на 66 працэнтаў, вытворчасць мяса — на 50 працэнтаў, малака — на 80 працэнтаў, яек — на 71 працэнт. Толькі за мінулыя чатыры гады ў гарадах і рабочых пасёлках пабудавана каля 9 мільёнаў добраўпарадкаваных кватэр, што амаль у два разы больш, чым увесь гарадскі жылы фонд Расіі ў 1913 годзе.

Гэтыя лічбы ўзяты з прамовы таварыша М. С. Хрушчова на сходзе выбаршчыкаў Калінінскай выбарчай акругі г. Масквы. Наша сацыялістычная Айчына, гаварыў таварыш М. С. Хрушчоў, дасягнула такіх вяршынь, з якіх ужо выразна відаць абрысы камунізма, да якога мы ідзём і абавязкова прыйдзем.

Як жа не радавацца, як не ганарыцца гэтымі поспехамі! Ідучы на выбарчыя ўчасткі 18 сакавіка, савецкія людзі неслі ў сваіх сэрцах гэтую радасць і гордасць за светлую яву, неслі любоў да роднай ленінскай партыі, пад чыім кіраўніцтвам наш народ заваяваў сусветна-гістарычныя перамогі ў будаўніцтве новага жыцця.

— ЗА НАША ШЧАСЦЕ, ДАЧУШКА!

Фотаэцюд Ул. КРУКА.

З ПАЧУЦЦЁМ СЯМ'І АДЗІНАЙ

Выбары выліліся ў новую дэманстрацыю непарыўнага адзінства партыі і народа. У гарадах і вёсках, з краю ў край па ўсёй неабдымнай нашай краіне, з вялікай актыўнасцю ўдзельнічалі савецкія грамадзяне ў выбарах вярхоўнага органа ўлады. Апускаючы бюлетэні, яны шчыра выказвалі свае пачуцці, свае думы. На выбарчым участку № 6, які размешчаны ў Доме культуры будтрэста № 1, першым прагаласаваў кіраўнік брыгады камуністычнай працы, заслужаны будаўнік БССР А. М. Громаў. Ён сказаў:

— Галасуючы за нашых кандыдатаў, я галасую за ажыццяўленне новай Праграмы роднай партыі.

У Мінску ўжо ў першай палове дня прагаласавала пераважная большасць выбаршчыкаў. І так было ўсюды. Гэта—яркае сведчанне магутнай жыццёвай сілы блоку камуністаў і беспартыйных.

Лепшых сваіх прадстаўнікоў паслаў народ у Вярхоўны Савет СССР. Гэта передавыя рабочыя і калгаснікі, вучоныя, пісьменнікі, інжынеры, аграномы, маршалы і генералы, партыйныя і прафсаюзныя работнікі... У Вярхоўны Савет абраны сыны і дочкі народа, людзі самых розных прафесій, прадстаўнікі шматлікіх нацыянальнасцей. Інакш і не можа быць у краіне, дзе існуе сапраўднае народаўладдзе, дзе Саветам дэпутатаў працоўных народ даверыў усю паўнату ўлады ў краіне.

Выбраўшы новых дэпутатаў Вярхоўнага Савета СССР, народ жадае ім плённай дзейнасці ў імя паспяховага ажыццяўлення гістарычных рашэнняў XXII з'езда КПСС, у імя камунізма.

«Выбары ў Вярхоўны Савет СССР праходзяць у нас у самым пачатку вясны. Гэта такая пара, калі і прырода, і чалавек набываюць новыя сілы, наліваюцца энергіяй. Давайце сустрэнем гэту вясну камуністычнага будаўніцтва па-баявому, ва ўсеўзбраенні, як добры араты, які сустракае вясну, засяваючы палі добрым насеннем».

Гэты заклік таварыша М. С. Хрушчова знайшоў гарачы водгук у сэрцах савецкіх людзей. Яны ведаюць, што чым лепш будзе працаваць кожны савецкі чалавек, кожнае прадпрыемства, калгас, саўгас, кожны калектыў, тым больш паспяхова будуць выкананы намечаныя партыяй планы стварэння матэрыяльна-тэхнічнай базы камунізма, развіцця прамысловасці і сельскай гаспадаркі, навукі і культуры.

Адзінадушна прагаласаваўшы за кандыдатаў блоку камуністаў і беспартыйных, працоўныя яшчэ раз выказалі сваю непахісную волю самаадданна змагацца за ажыццяўленне новай Праграмы партыі, за далейшае ўмацаванне магутнасці нашай краіны, за мір ва ўсім свеце.

Усюды—на заводах і фабрыках, у калгасах і саўгасах, на будоўлях і ў лабараторыях вучоных, на ўсіх рубяжах вялікага фронту сямігодкі кіпіць сёння натхнёная праца. Ідзе чацвёртая вясна сямігодкі. Вясна ў прыродзе і ў нашых сэрцах. І хоць часам яшчэ і ўсходзіцца мяцеліца, хоць яшчэ бялеюць снягі, але вясна ўступае ў свае правы. Сакавік на двары. Даўжэюць дні. Праясняецца неба, і сонца свеціць ярка, па-веснавому. Неўзабаве прырода прыбярэцца ў квецень. І невыпадкова з харастом вясны мы параўноўваем тую светлую будучыню, якую мы называем камунізмам, называем вясной чалавецтва. Мы яе набліжаем працай, мы ёй прысвячаем парывы сваіх сэрцаў і свае думы, і яна прыйдзе, тая ўжо недалёкая вясна, як не можа не прыйсці вясна прыроды.

У клубах і на агітпунктах

У дзень выбараў артыстычныя калектывы сталіцы выступілі з канцэртамі на сцэнах клубаў, палацаў культуры, на выбарчых участках.

Асабліва плённа папрацавалі ў гэты дзень канцэртныя брыгады, створаныя ў Дзяржаўным тэатры оперы і балета. Майстры сцэны далі 7 канцэртаў. Яны выканалі беларускія і рускія народныя і сучасныя песні, арыі з опер, сцэны з класічных балетаў.

Артысты Тэатра імя Я. Купалы выступілі на сцэнах інстытута замежных моў, будаўнічага тэхнікума, палітэхнікума. Там для выбаршчыкаў былі паказаны сцэны са спектакляў «Паўлінка», «Лявоніха на арбіце», «Мільён за ўсмешку».

На выбарчых участках № 28 і № 30 пабывалі артысты Тэатра імя М. Горкага Я. Палосін, Ю. Сідараў, Я. Карнавухаў, Г. Абуховіч, М. Кузьменка, І. Лакштанаў, Л. Былінская.

У клубах цагельнага завода № 10, нафтабазы, тонкасуконнага камбіната пабывалі артысты Тэатра юнага гледача, Беларускай дзяржаўнай філармоніі.

ДЛЯ УНІВЕРСІТЭТАЎ КУЛЬТУРЫ

На экраны кінатэатраў і клубаў рэспублікі ў бліжэйшыя дні выпускаецца шмат новых кінафільмаў па мастацтву.

З паэтычнай спадчынай вялікага рускага паэта пазнаёміць гледачоў навукова-папулярная кінакарціна «Рукапісы Пушкіна». Фільм раскрывае творчую лабараторыю А. С. Пушкіна, узнаўляе працэс стварэння рукапісу першай старонкі паэмы «Медны коннік».

Цікавы каляровы фільм «Думы кабзара», прысвечаны барацьбіту за вызваленне ад прыгонніцтва і самадзяржаўя Т. Шаўчэнку, выпускае на экраны рэспублікі Кіеўская студыя навукова-папулярных фільмаў.

З цікавасцю глядзіцца і каляровы навукова-папулярны фільм «Наш тэатр», які расказвае аб Цэнтральным дзіцячым тэатры, аб яго педагагічнай рабоце, якую вядзе калектыў сярод школьнікаў. Старажытным помнікам Маскоўскага Крамля прысвечана кінакарціна «З глыбіні стагоддзяў».

НА АРБІЦЕ—НОВЫ СПАДАРОЖНІК

16 сакавіка 1962 года, як паведаміла ТАСС, у Савецкім Саюзе праведзен чарговы запуск штучнага спадарожніка Зямлі.

Паводле папярэдніх разлікаў, спадарожнік выйшаў на арбіту з перыгеем 217 кіламетраў і апагеем 980 кіламетраў. Перыяд абарачэння спадарожніка складае 96,35 мінуты.

На борце спадарожніка ўстаноўлена навуковая апаратура, радыё-тэлеметрычная сістэма і радыёперадатчык.

Назіранне за спадарожнікам і прыём тэлеметрычных даных праводзяцца наземнымі пунктамі камандна-вымяральнага комплексу, размешчанымі на тэрыторыі Савецкага Саюза.

Праведзены запуск штучнага спадарожніка Зямлі з'яўляецца працягам ажыццяўляемай праграмы даследавання верхніх слаёў атмасферы і касмічнай прасторы, для выканання якой на працягу 1962 года з розных касмадромаў Савецкага Саюза будзе праведзена серыя запускаў штучных спадарожнікаў Зямлі.

Навуковая праграма гэтых даследаванняў прадугледжвае:

— вывучэнне канцэнтрацыі зараджаных часцінак у іонасферы з мэтай даследавання распаўсюджвання радыёхваль;

— вывучэнне карпускулярных патокаў і часцінак малых энергій;

— вывучэнне энергетычнага саставу радыяцыйных паясоў Зямлі з мэтай ацэнкі радыяцыйнай небяспекі пры працяглых касмічных палётах;

— вывучэнне пярвічнага саставу касмічных праменняў і варыяцый іх інтэнсіўнасці;

— вывучэнне магнітнага поля Зямлі;

— вывучэнне кароткахвалевага выпраменьвання Сонца і іншых касмічных цел;

— вывучэнне верхніх слаёў атмасферы;

— вывучэнне ўздзеяння метэорнага рэчыва на элементы канструкцыі касмічных аб'ектаў;

— вывучэнне размеркавання і ўтварэння воблачных сістэм у атмасферы Зямлі.

Апрача таго, будуць адпрацоўвацца многія элементы канструкцыі касмічных апаратаў.

Аб пусках спадарожнікаў гэтай серыі будуць апублікаваны асобныя паведамленні.

У выніку ажыццяўлення намечанай праграмы савецкія вучоныя атрымаюць новыя магчымасці даследавання фізікі верхніх слаёў атмасферы і касмічнай прасторы.

Савецкі штучны спадарожнік Зямлі працягвае свой рух.

Апошняя ступень ракеты-носьбіта таксама рухаецца па арбіце, блізкай да арбіты спадарожніка.

Апрацоўка вымяральнай інфармацыі пацвердзіла добрае супадзенне сапраўднай арбіты з разліковай. Навуковая апаратура, устаноўленая на борце спадарожніка, функцыяніруе нармальна.

У каардынацыйна-вылічальны цэнтр паступаюць шматлікія даныя аб прыёме радыёсігналаў спадарожніка. Рэгістрацыя сігналаў, выпраменьваемых спадарожнікам, на аб'яўленых дзвюх частотах дае новыя магчымасці для вывучэння іонасферы.

Першыя вынікі, атрыманыя з дапамогай навуковай апаратуры, апрацоўваюцца.

ЭНТУЗІЯСТЫ

З красавіка па снежань 1961 года ў рэспубліцы праходзіў грамадскі агляд сельскіх клубных устаноў, у якім прыняло ўдзел 4.404 клубныя ўстановы.

Грамадскі агляд выявіў вялікую колькасць выдатных энтузіястаў культурна-асветнай работы. Яны прачыталі больш 160 тысяч лекцый і дакладаў, правялі каля 13 тысяч тэматычных вечароў, больш 15 тысяч выступленняў агітацыйна-мастацкіх брыгад, паказалі 37 тысяч спектакляў і канцэртаў мастацкай самадзейнасці. Пабудавана 150 новых клубаў.

Міністэрства культуры БССР падвяло вынікі агляду. 28 сельскім і калгасным клубным установам прысвоена званне «Лепшы клуб рэспублікі».

УСЛАЎЛЯЦЬ ВЕЛІЧ І ПРЫГАЖОСЦЬ НАШЫХ ДЗЁН!

16 сакавіка ў актавай зале Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі пачаў сваю работу IV з'езд кампазітараў Беларускай ССР.

Кароткім уступным словам з'езд адкрыў старшыня праўлення Саюза кампазітараў БССР народны артыст СССР Я. К. Цікоцкі.

У прэзідыум выбіраюцца сакратар ЦК КПБ В. Ф. Шаура, загадчык аддзела прапаганды і агітацыі ЦК КПБ М. Ф. Капіч, міністр культуры БССР Р. Я. Кісялёў, сакратар Мінскага абкома КПБ А. Т. Кузьмін, старшыня праўлення Саюза кампазітараў БССР Я. К. Цікоцкі, сакратар гаркома КПБ А. Ц. Караткевіч, старшыня праўлення Саюза пісьменнікаў БССР П. У. Броўка, сакратар ЦК ЛКСМБ А. М. Ваніцкі, старшыня праўлення Саюза мастакоў БССР У. К. Цвірко, народны артыст СССР Р. Р. Шырма, старшыня праўлення Беларускага тэатральнага таварыства народная артыстка СССР Л. П. Александроўская, прадстаўнікі саюзаў кампазітараў брацкіх рэспублік, кампазітары народныя артысты БССР М. М. Чуркін, М. І. Аладаў, заслужаны дзеяч мастацтва БССР А. В. Багатыроў і іншыя.

З вялікім уздымам удзельнікі з'езда выбіраюць ганаровы прэзідыум у саставе Прэзідыума ЦК КПСС.

Зацвярджаецца наступны парадак з'езда: справаздачны даклад праўлення Саюза кампазітараў БССР; даклад рэвізійнай камісіі; выбары праўлення і рэвізійнай камісіі Саюза кампазітараў БССР; выбары дэлегатаў на III з'езд кампазітараў СССР.

Са справаздачным дакладам на з'ездзе выступіў старшыня праўлення Саюза кампазітараў БССР Я. К. Цікоцкі.

ДАКЛАД СТАРШЫНІ ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА КАМПАЗІТАРАЎ БССР Я. К. ЦІКОЦКАГА

IV з'езд кампазітараў Беларусі праходзіць у абстаноўцы, калі савецкія людзі пачалі ажыццяўляць праграму пабудовы камунізма. Партыя заклікае нас, дзеячоў музычнага мастацтва, гаворыць Я. Цікоцкі, актыўна ўдзельнічаць у выхаванні чалавека камуністычнага грамадства, ствараць музыку, якая павінна «служыць крыніцай радасці і натхнення для мільёнаў людзей, выражаць іх волю, пачуцці і думкі, служыць сродкам іх ідэйнага ўзбагачэння і маральнага выхавання». Дык ці можна з ранейшымі творчымі меркамі, ранейшым узроўнем майстэрства, кіруючыся часам вельмі абмежаваным разуменнем народнага і сучаснага, традыцыйнага і наватарскага, цьмяна ўяўляючы значэнне сувязей мастацтва з жыццём народа, ролю і прызначэнне музычнай крытыкі, ажыццявіць гэтую, пастаўленую партыяй ганаровую і ў той жа час складаную задачу? Безумоўна, не.

Вось чаму, працягвае дакладчык, на нашым з'ездзе, у творчай дыскусіі, ва ўсім далейшым пасляз'ездаўскім жыцці саюза, імкненні кампазітараў і музыказнаўцаў павінны быць накіраваны наперад, у заўтра.

На працягу раду пасляваенных год беларуская музыка значна адставала ад узроўню развіцця ўсёй савецкай музыкі. І толькі за апошнія тры-чатыры гады ў ёй адбыліся некаторыя змены ў лепшы бок, з'явіліся новыя, больш яркія творы, якія адлюстроўваюць нашу сучаснасць, выраслі маладыя кампазітарскія кадры. Гэта паказала наша творчая справаздача на сакратарыяце Саюза кампазітараў СССР у маі 1960 года.

Нельга сказаць, зазначае Я. Цікоцкі, што ўсе творы тады атрымалі поўнае прызнанне. Але ацэнка, якую далі працы беларускіх кампазітараў у сваіх выступленнях Ю. Шапорын, Д. Шастаковіч, Г. Ліцінскі, Ю. Фартунатаў, С. Аксюк, В. Вінаградаў і іншыя, сведчыць аб тым, што мы стаім на правільных творчых пазіцыях. У рашэнні сакратарыята запісана: «Сакратарыят адзначае творчую актыўнасць беларускіх кампазітараў, якія стварылі за апошні час значную колькасць буйных сімфанічных твораў, шмат песень, хораў. Ва ўсіх жанрах кампазітары ўдзяляюць увагу актуальным тэмам сучаснасці, іх творчасць вабіць меладычнасцю, нацыянальнай асновай».

Летась беларуская музыка гучала ў канцэртах у Маскве, Рызе, Вільнюсе, Каўнасе, Запарожжы, Львове. У гэтых канцэртах выконваліся: кантата аб Леніне А. Багатырова, «Партызанская быль» Ул. Алоўнікава, «Беларуская сюіта» і сюіта з балета «Падстаўная нявеста» Г. Вагнера, сюіта з балета «Мара» Я. Глебава, Пятая сімфонія Я. Цікоцкага і іншыя творы.

Пацвярджэннем таго, што наша творчасць у апошнія гады з'яўляецца больш сталай, з'яўляецца і тое, што ўсесаюзнае выдавецтва «Советский композитор» і Музыдзяржвыдавецтва СССР ужо выдалі больш чым 20 партытур і зборнікаў беларускіх вакальных твораў. А цяпер прыняты да выдання ў гэтых жа выдавецтвах сімфонія А. Багатырова, сімфанічная паэма «У суровыя дні» М. Аладава, вакальная сімфанічная паэма «Вечна жывыя» Г. Вагнера, гераічная паэма «Буравеснік» і ўрыўкі з оперы «Дзяўчына з Палесся» Я. Цікоцкага, выбраныя хоры А. Туранкова, вакальныя творы Р. Пуксты і г. д.

Нягледзячы на тое, што беларуская музыка ў сэнсе майстэрства і адлюстравання сучаснасці цяпер прыкметна пайшла наперад, сакратарыят правільна падкрэсліваў, што расшырэнне вобразнага ладу і выразных сродкаў у творах беларускіх кампазітараў не дае нам права лічыць узровень іх прафесіянальнага майстэрства адпавядаючым таму лепшаму, што характэрна для творчасці кампазітараў многіх братніх рэспублік і буйнейшых музычных цэнтраў краіны.

Я. Цікоцкі гаворыць, што праблема авалодання майстэрствам па-ранейшаму застаецца для нашых кампазітараў першарадна важнай. Трэба адразу ж агаварыцца, працягвае дакладчык, што памыляюцца тыя, хто ўспрымае майстэрства як тэхналогію твора, як уменне карыстацца тэхнічнымі прыёмамі, сродкамі выразнасці — і толькі. Не, майстэрства гэта не тэхналогія, нават калі яна самая дасканалая. Майстар толькі той кампазітар, які ўмее з натхнёнай асэнсаванасцю і бездакорнай логікай раскрыць у сваім творы рэчаіснасць. Майстар толькі той, хто ў жыцці ўмее ўбачыць самае важнае, самае патрэбнае і, падпарадкоўваючыся законам развіцця грамадства, патрабаванням сучаснасці, ярка ўзнавіць гэтае самае важнае, самае патрэбнае ў сваім творы.

Дакладчык гаворыць, што з-за нізкага ўзроўню майстэрства ў беларускай музыцы доўгі час няма буйных манументальных па ідэі і па яе ўвасабленню оперных твораў. Слабае майстэрства кампазітараў дрэнна адбіваецца і на якасці іх сімфанічных палотнаў.

Праблема майстэрства непарыўна звязана з такімі паняццямі, як пачуццё сучаснага, традыцыі і наватарства, выразнасць і прастата, спрашчэнства і прымітывізм.

— Які музычны твор сучасны? — гаворыць Я. Цікоцкі.— Нам здаецца, такі, які хвалюе ўсіх сваёй надзённасцю і імкненнем зазірнуць у заўтрашні дзень. Такі твор павінен мець грамадска значную тэму, вырашаную пры дапамозе эмацыянальна насычаных вобразаў. Кампазітар павінен умець падслухаць у свайго народа новыя інтанацыі, а не выдаваць, як гэта часам бывае, сваё імкненне да выдумкі дзеля выдумкі за патрабаванне часу. Узбагачэнне гармоніі, аркестравых сродкаў, пошукі формы не павінны быць самамэтай.

Калі мы гаворым аб яснасці і прыгажосці сапраўднага твора, то гэта азначае, што яму глыбока варожыя прымітывізм і прыхарошванне. Самі па сабе простыя тэмы, але пададзеныя не ў развіцці не могуць раскрыць пачуцці, псіхалагічны свет чалавека. Прымітывізм у творчасці шкодны не менш, чым наўмысная ўскладнёнасць. Тое ж трэба сказаць і аб прыхарошванні.

Далей Я. Цікоцкі пераходзіць да разгляду творчасці па жанрах. Гаворачы аб музычным тэатры, дакладчык указвае на тое, што за перыяд пасля III з'езда беларускія кампазітары стварылі ўсяго толькі адну оперу і

[Заканчэнне на 2-й стар.].

На IV з'ездзе кампазітараў БССР прысутнічаюць шматлікія госці.

На здымку кампазітар Я. Цікоцкі (другі справа) з гасцямі Л. Каладубам (Кіеў), І. Любанам, М. Кавалём, М. Чулакі (Масква), А. Кельбергам (Алма-Ата), А. Бузоўкіным (Масква), Б. Благавідавым (Горкі), І. Болдыравым (Масква).

З'ЕЗДАЎСКІЯ КАНЦЭРТЫ

Канцэрты, сустрэчы, зноў канцэрты. Кожны дзень дэлегаты з'езда кампазітараў праслухоўваюць вялікую колькасць новых твораў беларускай музыкі. Работа з'езда спланавана так, каб спачатку пазнаёміць гасцей і шырокую грамадскасць з усім тым, што створана нашымі кампазітарамі за апошні час, а потым ужо разгарнуць творчую дыскусію аб праслуханым. У якасці гасцей на з'езд прыехалі маскоўскія кампазітары І. Болдыраў, М. Каваль, І. Любан, М. Чулакі, кампазітары і музыказнаўцы Л. Каладуб, І. Польскі, Л. Кауфман (Украіна), А. Кельберг (Алма-Ата), Д. Файзі (Казань), Б. Благавідаў (Горкі), рэдактар выдавецтва «Советский композитор» А. Бузоўкін, старшы рэдактар Усесаюзнага радыё С. Агароднік, а таксама вялікая група народных стваральнікаў песень з усіх абласцей Беларусі.

У Акруговым доме афіцэраў адбыліся два вялікія сімфанічныя канцэрты. У іх праграму ўвайшлі сімфоніі Л. Абеліёвіча, Р. Бутвілоўскага, вакальна-сімфанічная паэма «Вечна жывыя» Г. Вагнера, «Святочная ўверцюра» А. Багатырова, уверцюра «Звіні, маладосць» М. Аладава, віяланчэльны канцэрт П. Падкавырава, дзве балады аб Леніне для голасу з аркестрам Я. Цікоцкага (словы П. Броўкі і Э. Агняцвет) і хор Ю. Семянякі «Слухайце, людзі» на словы П. Броўкі. У выкананні гэтых канцэртных праграм удзельнічалі Дзяржаўны сімфанічны аркестр БССР (дырыжор В. Дуброўскі), хор Тэатра оперы і балета і салісты Беларускага радыё і тэлебачання В. Фурс і В. Прышчапёнак, а таксама саліст, педагог кансерваторыі М. Шчарбакоў.

У зале Саюза кампазітараў паспяхова прайшоў камерны канцэрт, на якім прагучалі новыя рамансы, інструментальныя п'есы і ансамблі беларускіх аўтараў, а ў Мінскай музычнай школе № 1 —канцэрт дзіцячай музыкі.

Дэлегаты і госці з'езда сустрэліся з рабочымі завода аўтаматычных ліній, з працоўнымі Мар'інай Горкі Пухавіцкага раёна. Асабліва радаснай і хвалюючай была сустрэча беларускіх кампазітараў з жыхарамі раённага цэнтра, якая адбылася ў дзень выбараў у Вярхоўны Савет СССР і вылілася ў сапраўднае свята музычнай культуры беларускага народа. З прывітальнай прамовай выступіў перад слухачамі старшыня праўлення Саюза кампазітараў БССР Я. Цікоцкі. Са словам у адказ да дарагіх гасцей, удзельнікаў з'езда, звярнулася настаўніца Мар'інагорскай сярэдняй школы В. Іванова. Пасля гэтага Дзяржаўны народны аркестр БССР, якім дырыжыраваў В. Барсаў, даў канцэрт з новых твораў беларускіх аўтараў.

У гэтыя ж дні Тэатр оперы і балета паказаў оперны спектакль «Калючая ружа» Ю. Семянякі і балет «Мара» Я. Глебава.

Усё больш расце кола слухачоў, аматараў мастацтва, якія ўважліва сочаць за работай з'езда кампазітараў, ахвотна наведваюць канцэрты і вечары беларускай музыкі.

УСЛАЎЛЯЦЬ ВЕЛІЧ І ПРЫГАЖОСЦЬ НАШЫХ ДЗЁН!

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

адзін балет, якія, аднак, маюць прынцыповае значэнне ў развіцці беларускага музычна-сцэнічнага мастацтва.

Опера «Калючая ружа» Ю. Семянякі, напісаная па лібрэта А. Бачылы, была пастаўлена на сцэне нашага тэатра ў канцы 1960 года. Опера далёка не бездакорная, асабліва па лібрэта, дзе не ўсе вобразы набываюць лагічнае развіццё (напрыклад, Андрэя), дзе асобныя сітуацыі надуманыя (сцэна атручання) і г. д. На жаль, і кампазітар не зусім справіўся з задачамі музычнай драматургіі. Тут адсутнічае сапраўднае сімфанічнае развіццё, не хапае аркестравай яркасці. Аднак опера Ю. Семянякі палюбілася грамадскасці дзякуючы цэламу раду прывабных рыс: у ёй усё спяваецца і лёгка запамінаецца, ёсць яркія арыёзныя месцы, аўтар добра валодае меладычным рэчытатывам, ствярае рад удалых музычных характарыстык і вобразных камедыйных сцэн. У оперы ўвесь час адчуваецца атмасфера жыццярадаснасці, маладой весялосці. Поспеху «Калючай ружы» спрыяла старанная і любоўная пастаноўка, удумлівая работа ўсяго творчага калектыву нашага тэатра, які ў сваім спектаклі значна пераадолеў недахопы твора. Опера Ю. Семянякі прынята зараз да пастаноўкі Фрунзенскім оперным тэатрам, ёю зацікавіліся і іншыя тэатры краіны, у прыватнасці Горкаўскі.

Балет «Мара» Я. Глебава (лібрэта Я. Рамановіча) таксама мае і свае вартасці і недахопы. Тэма балета вельмі актуальная, яна расказвае аб трагедыі чалавека, з малых год адарванага ад родных мясцін і атрымаўшага магчымасць ажыццявіць свае запаветныя мары толькі пасля вяртання на радзіму.

Праўда, само балетнае лібрэта рыхлае, яно не мае адзінай лініі развіцця вобразаў і падзей, твор як бы распадаецца на асобныя, недастаткова звязаныя паміж сабою фрагменты (пралог адарваны ад далейшага развіцця дзеі, другі акт вельмі статычны, пераважаюць сцэны, якія малююць мінулае Марыі, а не яе новае жыццё).

Музыка Я. Глебава прываблівае яркай вобразнасцю і імкненнем творча пераасэнсаваць беларускі фальклор. Кампазітар добра адчувае магчымасці аркестра. У партытуры шмат маляўнічасці, але часам кампазітару не хапае пачуцця меры, іншы раз ён злоўжывае спецыфічнай гучнасцю саксафонаў і засурдзіненых труб, захапляецца вострымі гармоніямі. Разам з тым, трэба адзначыць высокі ўзровень прафесіяналізму музыкі балета, наяўнасць у ёй раду яркіх драматычных кульмінацый, вынаходлівасць музычных характарыстык. Вельмі пераканаўчы гратэскавы паказ мадэрнісцкага мастацтва з яркім супрацьпастаўленнем яму характарных народных танцаў, якія прывабліваюць сваёй эмацыянальнасцю і натхнёнасцю.

Пастаноўка балета «Мара» на сцэне опернага тэатра таксама сведчыць аб вялікай рабоце, праведзенай яго калектывам пастаноўшчыкаў і выканаўцаў. Вартасці музыкі Я. Глебава даюць магчымасць тэатру працягваць работу над удасканаленнем спектакля, зрабіць яго больш стройным, лепш звязаць паасобныя эпізоды.

— І ўсё ж, — працягвае Я. Цікоцкі, — трэба адзначыць, што стварэнне за тры гады ўсяго двух твораў музычнай драматургіі — гэта вельмі мала. Прычым у апошні час у операа-балетным жанры амаль зусім не працуюць нашы вопытныя кампазітары М. Аладаў, А. Багатыроў, Д. Лукас. Жыццё настойліва патрабуе ствараць не толькі манументальныя шматактовыя оперныя і балетныя творы, але і аднаактовыя музычныя спектаклі, тэлевізійныя, кінаоперы і балеты, а таксама музычныя камедыі, музычна-драматычныя творы для народных тэатраў.

Трэба сказаць, што наш оперны тэатр на працягу раду год не па-гаспадарску ставіўся да захавання на сваёй сцэне нацыянальнага рэпертуару. Тэатр амаль не рабіў спроб паставіць усё лепшае з таго, што ўжо створана кампазітарамі. Нават пры наяўнасці дагавораў і частковай выплаты ганарару некаторым аўтарам (балет «Лясная казка» А. Туранкова, опера «Свіцязянка» Р. Пукста) тэатр да гэтага часу не прыступіў да сцэнічнага ўвасаблення напісаных па яго заказу твораў.

Мы ўдзячны, гаворыць Я. Цікоцкі, калектыву Беларускага радыё за тое, што ён па нашай просьбе падрыхтаваў і арганізаваў трансляцыю ў эфір урыўкаў з оперы П. Падкавырава «Павел Карчагін». Дарэчы, нягледзячы на дагавор паміж кампазітарам і тэатрам, пытанне аб пастаноўцы гэтай оперы на тэатральнай сцэне вось ужо на працягу некалькіх год ніяк не можа вырашыцца. Цяпер над новымі творамі па заказу нашага тэатра працуюць Г. Вагнер, Я. Глебаў, Ю. Семяняка. Саюз кампазітараў акажа і аўтарам, і пастановачным калектывам неабходную дапамогу ў рэалізацыі іх творчых задум. Аднак гэта не здымае абавязку тэатра вярнуць на яго сцэну ўсё лепшае, што было створана раней.

— Саюз кампазітараў лічыць, — гаворыць дакладчык, — што памылкова закрыты ў свой час Тэатр музкамедыі павінен быць адноўлены. Пры наяўнасці высокаідэйнага і мастацкага рэпертуару такі тэатр у Беларусі будзе садзейнічаць эстэтычнаму выхаванню шырокіх мас працоўных сродкамі аднаго з самых любімых і дэмакратычных жанраў музыкі.

Вельмі добра, што наша кампазітарская моладзь занялася стварэннем твораў для музычнага тэатра. Але я хачу, працягвае Я. Цікоцкі, звярнуцца з заклікам да кампазітараў старэйшага і сярэдняга ўзросту, якія маюць вопыт у опернай творчасці: давайце не будзем цурацца оперна-балетнага жанра і па-сапраўднаму возьмемся за цяжкую, але пачэсную работу па стварэнню новых беларускіх опер на сучасныя тэмы.

З такім жа заклікам дакладчык звяртаецца да беларускіх паэтаў і драматургаў, каб яны ўключыліся ў стварэнне оперна-балетных лібрэта.

Далей Я. Цікоцкі пераходзіць да разгляду сімфанічнага і вакальна-сімфанічнага жанраў, якім беларускія кампазітары паранейшаму ўдзяляюць найбольшую ўвагу ў сваёй творчасці. Ён адзначае, што гэтая ўвага заканамерная і станоўчая. Яшчэ Чайкоўскі ў свой час заўважыў, што сімфанізм дае неабмежаваныя магчымасці для поўнага раскрыцця духоўнага свету чалавека. А што можа быць больш пачэсным і важным для савецкага мастака, чым паказ багатага ўнутранага свету нашага сучасніка. Жаданне працаваць у галіне сімфанічных жанраў сведчыць таксама аб сталасці аўтараў, аб іх тэндэнцыі да музычна-філасофскіх абагульненняў з'яў навакольнага жыцця.

Не прадказваючы, якую ацэнку дасць грамадскасць таму ці іншаму твору беларускай музыкі, уключанаму ў праграмы з'ездаўскіх канцэртаў, гаворыць дакладчык, я хачу спыніцца на наступнай прыемнай з'яве музычнага жыцця рэспублікі. Доўгі час у Беларусі не было прытоку свежых кампазітарскіх сіл. І вось за апошнія два гады выраслі маладыя аўтары, якія прыцягнулі да сябе ўвагу грамадскасці яркай таленавітасцю, творчай смеласцю і значным прафесіянальным узроўнем кампазітарскай падрыхтоўкі.

Я. Цікоцкі адзначае творчыя поспехі Д. Смольскага, чые здольнасці гарманічна развіваюцца ва ўсіх жанрах. Творчасць гэтага маладога кампазітара на з'ездзе будзе прадстаўлена сімфоніяй, канцэртам для цымбал у суправаджэнні аркестра і вакальнай «Паэмай аб каханні». Нягледзячы на тое, што творы гэтыя розныя па сродках выразнасці, па вобразах, па маштабнасці, усе яны аб'яднаны не толькі глыбінёй думкі і натхнёнасцю маладога аўтара, але і арыгінальным творчым почыркам, эмацыянальнай насычанасцю.

Аб першай сімфоніі Д. Смольскага дакладчык сказаў, што, пры наяўнасці ў ёй яркай вобразнай музыкі, логікі развіцця тэматычнага матэрыялу, цікавых пошукаў формы і аркестравай вынаходлівасці, яна міжвольна насцярожвае слухачоў атмасферай змрочнасці. Нават успрымаючы гэты твор як трагедыйны — а і ў нашай рэчаіснасці можа быць трагедыйнасць у пэўных жыццёвых калізіях, — адсутнасць дастаткова моцнага светлага кантрасту пазбаўляе сімфонію неабходнай аптымістычнасці ва ўспрыняцці, пазбаўляе жыццесцвярджальнай сілы.

Парадавалі сваімі першымі сімфоніямі Р. Бутвілоўскі і Ул. Чараднічэнка. Калі ў сімфоніі Р. Бутвілоўскага прываблівае паслядоўная дапытлівасць, з якой аўтар сочыць за рухам неспакойнай душы героя твора, імкненне не ісці па пратаптанай сцежцы, не аблягчаць сабе творчую задачу, то сімфонія Ул. Чараднічэнкі не менш цікавая іншымі рысамі. Яе герою ўласцівы вялікія парывы пачуццяў. У музыцы Ул. Чараднічэнкі — шмат яркасці, выразнасці, тэмы лёгка запамінаюцца і ў той жа час няма прымітыўнасці ў гарманічнай і аркестравай мове. Аднак трэба сказаць, працягвае дакладчык, што абедзве сімфоніі не пазбаўлены недахопаў. У Р. Бутвілоўскага стылістычна выпадае другая частка з усяго цыкла, няма гарманічнай чысціні, не знойдзены галоўныя кульмінацыі ўнутры частак. А ў Ул. Чараднічэнкі побач з вельмі ўражлівай, эмацыянальна моцнай музыкай, сустракаюцца ілюстрацыйныя эпізоды.

У рэспубліцы дзесяцігоддзямі працуе слаўная кагорта кампазітараў старэйшага і сярэдняга пакаленняў, многія з якіх — заснавальнікі нацыянальнай прафесіянальнай музычнай культуры ва ўсіх жанрах. Іх творчасць і сёння як па аб'ёму, так і па ідэйна-мастацкай каштоўнасці ў асноўным вызначае сучасны стан беларускай музыкі.

З беларускіх кампазітараў старэйшага і сярэдняга пакаленняў актыўна працуюць у жанры сімфанічнай музыкі М. Аладаў, Л. Абеліёвіч, Г. Вагнер, Я. Дзягцярык.

Шостая сімфонія М. Аладава вызначаецца не толькі майстэрствам, яркасцю тэматычнага матэрыялу, але і глыбінёй задумы, імкненнем паказаць гераізм чалавека ў барацьбе, якая канчаецца трагічна. Але трагедыйнасць не выклікае безвыходнасці, сімфонія гучыць аптымістычна.

Значную цікавасць мае вакальна-сімфанічная паэма «Вечна жывыя» Г. Вагнера. Яна перш за ўсё значная па сваёй ідэі: людзі, якія аддалі жыццё за свабоду і незалежнасць Радзімы, неўміручыя. Паэма хвалюе прыгажосцю тэм, глыбінёй і арыгінальнасцю раскрыцця задумы. У творы Г. Вагнера добра выкарыстаны жаночы хор, які спявае без тэксту і ўвасабляе галасы ахвяр вайны. Кампазітар правільна паставіўся да крытыкі сваёй паэмы і палепшыў гучанне ў ёй фугата і коды.

Сімфонія Л. Абеліёвіча прысвечана моладзі. Яна самабытная. У творы, якому ўласціва добрае аркестравае майстэрства, паказана дружба моладзі розных краін з савецкімі юнакамі і дзяўчатамі.

Я. Дзягцярык у сваёй сімфанічнай творчасці звяртаецца да праграмнай выяўленчай музыкі. Яго сімфанічная паэма «Палессе», сімфанічныя карціны «Мора» і «Світанне», «Карнавальная сюіта» (цыкл замалёвак пра моладзь) вызначаюцца цікавымі пошукамі аркестравай маляўнічасці. Разам з тым Я. Дзягцярыку трэба дабівацца большай зладжанасці, большай распеўнасці музыкі.

Гаворачы аб нашай сённяшняй сімфанічнай музыцы, зазначае Я. Цікоцкі, неабходна сказаць, што ў пошуках даступнасці такой музыкі для самай шырокай аўдыторыі слухачоў кампазітары М. Аладаў, А. Багатыроў, Г. Вагнер, Я. Глебаў і іншыя напісалі жанравыя (святочныя, урачыстыя, дзіцячыя і г. д.) уверцюры і сюіты. Навінкай у жанры інструментальнай музыкі з'явіўся ў нас віяланчэльны канцэрт П. Падкавырава.

У беларускай сімфанічнай музыцы, як відаць са шматлікіх прыкладаў, наметіліся значныя зрухі. Мы пасталелі ў гэтым жанры, прыкметна імкненне да пошукаў. Аднак мы не навучыліся яшчэ добра пісаць фіналы, натуральна расстаўляць кульмінацыі ў творах, мала ў нас аркестравай вынаходлівасці. Нам трэба навучыцца пісаць музыку сонечную, знаходзячы для новага радасна-хвалюючага зместу новую дасканалую форму.

Хочацца выказаць, гаворыць далей Я. Цікоцкі, некаторыя меркаванні аб сучаснасці музычнай мовы твораў, незалежна ад назвы або аб'яўленай праграмы. Напрыклад, скрыпічны канцэрт П. Падкавырава — твор ярка сучасны **па гучанню**, па музычнай мове, хоць яснай праграмы ў ім няма. Яна ніяк не афішыруецца — ні ў назве, ні ў анатацыі, — але сучаснасць ясна заяўляе аб сабе з кожнага радка скрыпічнай партыі і з кожнай старонкі партытуры новага, наватарскага твора. Або вазьміце першую сімфонію Ул. Чараднічэнкі. Яна таксама не мае спецыяльна аб'яўленай праграмы, але, слухаючы яе, мы адразу пазнаём, што яна адрасавана нашай моладзі, Ленінскаму камсамолу. Маладзёжная тэма гучыць у сімфоніі Чараднічэнкі не менш выразна, чым, скажам, у Першай сімфоніі Падкавырава, якая таксама была створана ў гонар камсамола.

Затым дакладчык характарызуе становішча ў галіне камернай музыкі.

— Камерная музыка, — гаворыць ён, — адзін з тых жанраў, у якім беларускія кампазітары даволі паспяхова працуюць на працягу многіх год. За мінулыя тры гады ў галіне камерна-інструментальнай музыкі напісана некалькі цікавых твораў. Сярод іх фартэпіянныя санаты А. Багатырова і Д. Камінскага, саната для альта і фартэпіяна Э. Тырманд. Цікавасць маюць таксама інструментальныя мініяцюры М. Аладава для скрыпкі, віяланчэлі, Л. Абеліёвіча, Д. Камінскага, П. Падкавырава — для скрыпкі, А. Багатырова і М. Русіна — для віяланчэлі. М. Аладавым, Я. Дзягцярыкам і П. Падкавыравым створана літаратура ад санат і ансамбляў да мініяцюр для духавых інструментаў.

І ўсё ж нельга лічыць нармальным, што ў нас зусім няма новых фартэпіянных трыо, струнных квартэтаў і іншых ансамбляў цыклічных форм. Гэта, відавочна, тлумачыцца тым, што Беларусь да гэтага часу не мае адпаведных выканаўчых калектываў ні ў філармоніі, ні на радыё. Варта падумаць аб тым, каб стварыць са студэнтаў апошніх курсаў нашай кансерваторыі пастаянныя камерныя ансамблі розных складаў, якія пасля заканчэння навучальнай установы былі б залічаны ў канцэртныя арганізацыі як штатныя адзінкі. Выкананне камернай музыкі ў рэспубліцы вельмі адстае. І не выпадкова беларускія музыканты амаль не прымаюць удзелу ні ў адным усесаюзным, не гаворачы ўжо аб міжнародным, конкурсах.

Не ўсё добра ў жанры беларускага раманса, вакальных ансамбляў. Калі раней кожны год з'яўляліся вельмі яркія цыклы рамансаў, якія па-філасофску асэнсоўвалі жыццё ва ўсёй яго разнастайнасці, дык цяпер можна назваць толькі асобныя ўдачы ў гэтым жанры. Так, цікавымі здаюцца нам па задуме і яркімі па ўвасабленню вакальныя цыклы А. Багатырова на словы А. Куляшова, Л. Абеліёвіча — на словы Ф. Цютчава, асобныя рамансы М. Аладава, С. Аксакава, Д. Смольскага — на словы беларускіх паэтаў.

Сапраўды працоўны подзвіг праявіў наш старэйшы кампазітар М. Чуркін, якому праз два месяцы споўніцца 93 гады, стварыўшы дзве мініяцюры для струннага квартэта. Гэтыя п'есы прысвечаны нашай моладзі.

Далей Я. Цікоцкі пераходзіць да характарыстыкі харавой і песеннай творчасці беларускіх кампазітараў. Ён адзначае, што ў галіне харавой музыкі з поспехам працуе І. Кузняцоў — аўтар прызнанай нашай грамадскасцю акапэльнай кантаты «Уладзімір Ільіч Ленін» на словы М. Алтухова. (Гэтая кантата запісана Усесаюзным Домам гуказапісу на доўгаграючай пласцінцы). За апошні час І. Кузняцоў стварыў таксама цыкл з 25 хораў для дзяцей на словы беларускіх паэтаў, кантату акапэла «Радуйся, наша зямля» (тэкст А. Дзеружынскага) і рад хораў.

Ёсць асобныя ўдачы ў стварэнні харавых твораў у М. Аладава, А. Багатырова, Г. Вагнера, Ю. Семянякі, Э. Тырманд. Але трэба шчыра сказаць, што наша Акадэмічная харавая капэла мае права крыўдаваць на беларускіх кампазітараў: твораў для яе мы пішам вельмі мала, да таго ж яны часам не дасягаюць узроўню выканаўчых магчымасцей выдатнага творчага калектыву. Многа вязкасці ў нашых харавых партытурах, не выкарыстоўваюцца багацці поліфаніі. Мы не дамагаемся прыгажосці тэмбравай афарбоўкі, рытмічнай і дынамічнай разнастайнасці. Многія творы пішуцца на слабыя ў мастацкіх адносінах тэксты.

Мы па-ранейшаму ўсё яшчэ не можам сказаць, што беларускія кампазітары стварылі многа добрых песень, якія б глыбока ўвайшлі ў быт народа, хоць тэматыка песень ўвогуле значна ўзбагацілася. З вялікім задавальненнем мы павінны адзначыць стварэнне раду новых добрых песень пра Ул. І. Леніна, пра партыю, воінаў Савецкай Арміі. Літаральна за некалькі месяцаў нашы кампазітары стварылі зборнік з 15 песень — «Беларускія кампазітары — граніцы».

Усё больш беларускіх кампазітараў звяртаецца да песеннага жанра. Цяпер мы можам гаварыць пра творчыя ўдачы не толькі прызнаных нашых песеннікаў — Ул. Алоўнікава і Ю. Семянякі, але і назваць імёны Л. Абеліёвіча, М. Аладава, А. Багатырова, Г. Вагнера, І. Кузняцова, Э. Тырманд, М. Шнейдэрмана, якія стварылі лірычныя, жартоўныя, эпічныя, гераічныя песні.

Ёсць неблагія песенныя творы ў Р. Бутвілоўскага, І. Ронькіна, Д. Смольскага. Мы лічым, што Я. Глебаву і Ул. Чараднічэнку таксама неабходна ўдзельнічаць у стварэнні масавых песень.

Цяпер у нас ёсць ужо не адна, а некалькі песень аб Мінску, аб Палессі, аб Полацку, аб Нарачы, аб нашых новабудоўлях — Салігорскім калійным камбінаце і Полацкім нафтабудзе. Аднак гэта нас не можа задаволіць. Беларускіх кампазітараў правільна папракаюць за тое, што няма песень, якія падхапіла б уся моладзь, няма такіх, якія гучалі б на дэманстрацыях, услаўлялі веліч нашых дзён; няма песень музычнага быту, хатняга музіцыравання; няма школьных песень для паходаў, урачыстай лінейкі, адпачынку ля вогнішча, школьнага балю. А хіба мы задаволілі эстэтычныя запатрабаванні рабочай і калгаснай шматмільённай аўдыторыі? Дзе сучасныя вясельныя песні, калыханкі, песні-думы, элегіі і г. д.?

Асноўны недахоп большасці беларускіх песень — адсутнасць у іх выразных вобразаў, яркіх, запамінальных, арыгінальных мелодый. Нам трэба змагацца з песенным трафарэтам, з шэрасцю, з бытуючымі і вандруючымі з адной песні ў другую інтанацыямі і папеўкамі. Горш за ўсё, калі такія інтанацыі бытуюць нават не ў аднаго і таго ж аўтара, а вандруюць, «перадаюцца напракат» адным аўтарам другому. Нам вельмі патрэбны песні бадзёрыя, жыццесцвярджальныя. Не трэба выпускаць у эфір, на эстраду, у быт тое мноства музычнай нуды, якой часам хочуць падмяніць грамадзянскасць нашай масавай песні.

У многіх недахопах нашай песеннай творчасці вінаваты і паэты. Ад літаратурнай першаасновы, ад тэксту залежыць поспех песні. Задача кампазітара — правільна прачытаць паэтычны тэкст, і калі ў ім закладзена глыбокая, натхнёная думка, знайсці яе.

— Некалькі слоў аб прапагандзе песеннай творчасці, — гаворыць далей Я. Цікоцкі. — У тым, што нават лепшыя песні беларускіх кампазітараў не даходзяць да сэрца шырокіх мас — немалая віна нашых кнігагандлёвых арганізацый, якія не навучыліся па-сапраўднаму папулярызаваць музычную літаратуру. Хіба гэта дапушчальна, што ў рэспубліцы, дзе сотні тысяч чалавек спяваюць у самадзейных гуртках, песні выдаюцца мізэрнымі тыражамі, усяго тысячу — тры тысячы экзэмпляраў. Прычым песні, прысвечаныя значным падзеям жыцця і знамянальным датам, з'яўляюцца ў продажы з вялікім спазненнем. Трэба арганізаваць выпуск масавымі тыражамі песень-лістовак.

Далей Я. Цікоцкі спыніўся на разглядзе іншых масавых жанраў, а таксама музыкі для тэатра і кіно. Ён гаворыць пра тое, што, калі ў першыя пасляваенныя гады нашы кампазітары стварылі для Дзяржаўнага народнага аркестра БССР яркі, самабытны рэпертуар, то потым яны занядбалі гэты масавы жанр. І толькі цяпер з'явіліся новыя творы беларускай народна-інструментальнай музыкі. Уся праграма з'ездаўскага выступлення народнага аркестра цалкам складаецца з твораў «прэм'ер» апошняга часу. Вельмі добра, што побач з такімі майстрамі гэтага жанра, як М. Аладаў і Д. Камінскі, для народнага аркестра пішуць Я. Глебаў, І. Кузняцоў, І. Ронькін, Ю. Семяняка, Д. Смольскі. Няхай творы гэтых аўтараў нераўнацэнныя па якасці, але важна, што ўсе названыя аўтары энергічна і з любоўю працуюць у галіне народна-інструментальнай музыкі. Асабліва вылучаюцца рапсодыя і канцэрціна для дуэта цымбал І. Ронькіна, канцэрціна для цымбал-сола з аркестрам Д. Смольскага, уверцюра Я. Глебава.

У жанры духавой музыкі актыўна працуюць П. Падкавыраў і М. Шнейдэрман. Творы абодвух аўтараў знайшлі выдатнага выканаўцу — калектыў узорнага духавога аркестра штаба БВА. Трэба падкрэсліць, што гэты першакласны калектыў (дырыжоры Ул. Мартынаў, А. Майзлер і І. Зарэцкі) праводзіць вялікую работу па прапагандзе беларускай музыкі ў рэспубліцы. Дырыжоры аркестра і спецыяліст у галіне духавой музыкі Б. Кунін зрабілі для гэтага аркестра нямала пералажэнняў сімфанічных твораў і акампанементаў беларускіх аўтараў.

Пашыраецца кола аўтараў, якія пішуць тэатральную музыку. У музычным афармленні драматычных спектакляў удзельнічаюць Л. Абеліёвіч, Г. Вагнер, Я. Глебаў, І. Кузняцоў, М. Русін, Ю. Семяняка. Але наша тэатральная музыка яшчэ не заўсёды дзейсная ў спектаклі. Часцей за ўсё яна запаўняе паўзы, але не раскрывае падтэксту п'есы.

Яшчэ мала радасці прыносіць слухачам наша музыка да кіно. У гэтым жанры працуюць з пераменным поспехам Ул. Алоўнікаў, Я. Глебаў, Д. Камінскі, Д. Лукас, Ю. Семяняка, а таксама Ю. Бяльзацкі. У беларускай музыцы для кіно неабходна рашуча перайсці да прынцыпаў сімфанізацыі і адмовіцца ад ілюстрацыйнасці.

Недастаткова ўвагі аддаюць нашы кампазітары калектывам эстраднага аркестра і секстэта домр Беларускага радыё.

Вялікую ролю ў развіцці беларускай музычнай культуры заклікаты адыграць музыказнаўства і музычная крытыка, якія, на жаль, доўгі час вельмі адставалі. Цяпер, гаворыць дакладчык, у беларускім музыказнаўстве наступіў некаторы пералом. За апошні час выйшаў цэлы рад работ музыказнаўцаў, многія работы знаходзяцца ў друку. Выдадзены тры музычна-фальклорныя зборнікі Р. Шырмы (чацвёрты — рыхтуецца да друку), «Песні беларускага народа» Г. Цітовіча, два тамы «Хрэстаматыі па беларускай музыцы» С. Нісневіч (астатнія два тамы падрыхтаваны да друку). Неўзабаве павінна выйсці ў свет работа Г. Глушчанкі і К. Сцепанцэвіч «Дзецям аб музыцы», а таксама праца С. Нісневіч «Беларуская народная песня ў драматургіі нацыянальных опер і балетаў». Наша выдавецтва выпусціла таксама рад папулярна-пазнавальных брашур і манаграфічных нарысаў.

Значна павысілася творчая актыўнасць музыказнаўцаў, якія працуюць у Акадэміі навук БССР. Яны напісалі рад цікавых работ. Гэта «Ладавыя асновы беларускай народнай песні» В. Ялатава і «Народнасць савецкага мастацтва і беларуская музыка» А. Ладыгінай, «Беларускі музычны тэатр» Б. Смольскага.

Як відаць з гэтага пераліку работ, беларускія музыказнаўцы за апошнія тры гады папрацавалі няблага. Але многім з названых і не названых музыказнаўчых работ не хапае яркасці, адточанасці мовы, гнуткасці думкі, публіцыстычнасці, глыбокага разгляду твораў.

Я. Цікоцкі адзначае, што калі музыказнаўства крыху пайшло наперад, дык у галіне беларускай музычнай крытыкі асаблівых змен няма. Некаторыя члены саюза адмоўчваюцца на творчых абмеркаваннях, не выказваюць адкрыта свайго пункту погляду. У саюзе яшчэ рэдка праводзяцца творчыя дыскусіі па асобных творах, па важнейшых пытаннях музычнай навукі, па праблемах сучаснай музычнай мовы, наватарства і традыцый, нацыянальнай формы і г. д. Слаба таксама развіваецца крытыка і на старонках друку.

Палепшыць становішча музычнай крытыкі, гаворыць Я. Цікоцкі, **можна толькі ўсім нам разам: і кампазітарам, і музыказнаўцам, і выканаўцам, усім тым, каму дарагая савецкая музыка.**

Дакладчык спыняецца на пытанні аб музычных кадрах. Ён гаворыць, што закон Вярхоўнага Савета СССР аб умацаванні сувязі школ з жыццём і аб далейшым развіцці сістэмы народнай асветы ў нашай краіне, а таксама рашэнні XXII з'езда КПСС па пытаннях эстэтычнага выхавання моладзі маюць непасрэднае дачыненне да пытання падрыхтоўкі музычных кадраў у Беларусі, у тым ліку і кампазітараў і музыказнаўцаў.

За апошнія пяць год Белдзяржкансерваторыя выхавала кампазітараў Я. Глебава, Ул. Чараднічэнку, Р. Бутвілоўскага, Д. Смольскага, І. Лучанка, І. Кузняцова, Ю. Семяняку, І. Ронькіна, якія паказалі сябе як творча актыўныя музыканты.

З музыказнаўцаў неабходна адзначыць выпускнікоў нашай кансерваторыі, **якія вучацца цяпер у аспірантуры, — Т. Дубкову, І. Зубрыч, А. Саламаху і Н. Калеснікаву. Гэта тэарэтычна падрыхтаваныя, здольныя для навукова-даследчай работы таварышы.**

У падрыхтоўцы кадраў маладых кампазітараў і музыказнаўцаў, гаворыць Я. Цікоцкі, наглядаюцца значныя цяжкасці і недахопы. Склад студэнтаў, што займаюцца ў кансерваторыі на тэарэтычным і кампазітарскім аддзяленнях, па якасці вельмі няроўны. Прычына гэтага ў адсутнасці спецыяльных аддзяленняў у музычных вучылішчах рэспублікі апроч мінскага. У кансерваторыю часта паступаюць людзі з вельмі слабай падрыхтоўкай па музычна-тэарэтычных дысцыплінах і з нізкім узроўнем музычнага развіцця.

У мэтах паляпшэння падрыхтоўкі маладых кампазітараў і музыказнаўцаў праўленне саюза лічыць неабходным ажыццявіць наступныя мерапрыемствы: адкрыць ва ўсіх музычных вучылішчах рэспублікі і музычнай школе-адзінаццацігодцы аддзяленні кампазіцыі і музыказнаўства, укамплектаваўшы іх кваліфікаванымі выкладчыкамі; адкрыць пры музычнай школе-адзінаццацігодцы інтэрнат для таленавітых дзяцей з перыферыі; стварыць харавое вучылішча пры Дзяржаўнай харавой капэле; арганізаваць у Мінску гарадское вучылішча са спецыяльным кампазітарска-музыказнаўчым аддзяленнем; карэнным чынам палепшыць выкладанне спеваў і музыкі ў агульнаадукацыйных школах; умацаваць літаратурна-музычныя факультэты педінстытутаў адпаведнымі выкладчыцкімі кадрамі і пашырыць сетку музычна-педагагічных вучылішчаў.

Далей Я. Цікоцкі характарызуе масава-асветную і арганізацыйную работу Саюза кампазітараў. Заклік партыі ўмацоўваць сувязь мастацтва з жыццём народа знайшоў жывы водгук сярод творцаў музыкі. Кампазітары сталі часцей сустракацца з слухачамі, выступаць з творчымі справаздачамі на прадпрыемствах і ў калгасах, у навучальных установах і на новабудоўлях, у воінскіх часцях і дзіцячых установах рэспублікі. Распрацавана тэматыка па музыцы для народных універсітэтаў культуры і прачытана звыш 50 лекцый на музычных факультэтах універсітэтаў. Некаторыя кампазітары шэфствуюць над мастацкай самадзейнасцю новабудоўляў і буйнейшых прамысловых прадпрыемстваў Беларусі, памагаюць агітбрыгадам раённых дамоў культуры, удзельнічаюць у музычна-эстэтычным выхаванні дзяцей і юнацтва. Саюз кампазітараў арганізаваў для пачынаючых аўтараў пастаянна дзеючы творчы семінар, а ў абласцях па два разы ў год разам з Рэспубліканскім Домам народнай творчасці праводзяцца трохдзённыя творчыя семінары.

Умацаванне сувязі з грамадскасцю, з жыццём з'явілася выдатным стымулам для актывізацыі творчасці нашых кампазітараў.

— Якія першачарговыя задачы стаяць цяпер перад намі? — гаворыць у заключэнне свайго даклада Я. Цікоцкі. — Мы павінны авалодаць майстэрствам настолькі, каб усе свае добрыя задумы ўвасобіць у дасканалую форму і давесці іх да слухачоў. Мы абавязаны ўзнімаць у музыцы менавіта тыя тэмы, тыя праблемы, якія хвалююць усю нашу грамадскасць. Нельга забываць, што талент патрэбна развіваць, удасканальваць, што толькі пры ўмове штодзённай упартай і мэтанакіраванай работы кампазітар становіцца больш тэхнічна ўзброены.

Мы абавязаны больш энергічна і настойліва шукаць і знаходзіць патрэбную сучасную тэму, сюжэт, літаратурную першакрыніцу для оперы ці балета, сімфанічнага твора і раманса, удасканальваць, адточваць музычную драматургію ў буйных творах. Нам трэба заўсёды памятаць, што творчая арганізацыя будзе моцнай не толькі яркімі творамі, але і тым, што ў ёй будзе панаваць атмасфера прынцыповай, таварыскай крытыкі. Партыя і Савецкі ўрад, наш народ стварылі кампазітарам усе ўмовы для творчай дзейнасці. Дык будзем жа сваёй працай, маральным абліччам, у штодзённых паводзінах дастойнымі высокага давер'я, якое нам аказвае Камуністычная партыя. Давайце ствараць такія творы, якія неслі б савецкім людзям радасць і святло, дапамагалі б ім будаваць светлае заўтра.

Я. Цікоцкі.
Сяброўскі шарж А. САКАЛОВА.

У ПРЭЗІДЫУМЕ, У ЗАЛЕ, НА КАНЦЭРТАХ

Дырыжор В. Дуброўскі.

Спявачка В. Фурс.
Сяброўскія шаржы М. ЛІСОЎСКАГА.

У ПРЭЗІДЫУМЕ, У ЗАЛЕ, НА КАНЦЭРТАХ

М. Аладаў.
Сяброўскі шарж А. САКАЛОВА.

А. Багатыроў і Р. Шырма.
Сяброўскі шарж М. ЛІСОЎСКАГА.

Мікола АРОЧКА

НОВЫЯ ВЕРШЫ

ЗЯМЛЯ

Я цябе спрадвеку ведаю, зямля,
З першых дзён твайго жыцця зялёнага,
Сам з табою ж разам
рос я спакваля
З клетачкі да розуму натхнёнага.

У ва мне адбіўся
шлях адвечны твой —
Век каменны, бронзавы, сталёвы...
Мая памяць,
як папірусу сувой
І як водгалас легенд суровых.

Чалавецтва —
лепш лаўровага вянка
на круглай галаве зямнога шара.
Я — ўсяго ж адна пупышка для лістка,
Без якое не было б і лаўра.

СОНЦА

Легла сонца вячэрняе
краем на воблака,
Спакваля асядаючы ў сінім бары.
І займаюцца водбліскі,
мяккія водбліскі,
Як здаровы румянец на шчоках зары.

Кавалю яно здасца
гарачым металам,
А матулі — акрайцам: адрэзаў прамень,
А дзяўчыне —
ахапкам грымотнікаў алых,
А старому —
прыкметай на сонечны дзень.

І пакуль мы свой дзень
услаўляем і хвалім,
І пакуль ён на нашых далонях гарыць,
Новы дзень зноў купае
ў амурскай хвалі
Маладое, ружовае цела зары.

Пакланюся я двум небасхілам ясным,
Дню, што з песняй мяне
выпраўляе ў шлях.
Наша сонца над намі
ніколі не згасне,
Зелянее ад парасткаў цёплы абсяг.

ПАРАСТАК

З-пад шкарлупы чорнае гудрона,
Дзюбкаю спаднізу клюючы,
Ледзь прыкметны, кволенькі, зялёны
Парастак прабіўся ўначы.

Ногі самі бокам абыходзяць,
Не стапчы, прахожы, не паруш.
Бачыш, нават сонца на ўзыходзе,
Перад ім здымае капялюш.

Сярод кніг

БАТЛЕЙКА

З канца XVI да пачатку XX стагоддзя ў Беларусі існаваў народны лялечны тэатр батлейка. Дарэвалюцыйныя рускія, беларускія, польскія этнографы і фалькларысты зрабілі многа запісаў тэкстаў батлеечных прадстаўленняў. У друку з'яўляліся асобныя артыкулы аб батлейцы, але грунтоўнай тэатразнаўчай працы аб гісторыі цікавага жанра народнага драматычнага мастацтва да гэтай пары не было.

Кніга Г. Барышава і А. Саннікава «Беларускі народны тэатр Батлейка» — першая спроба ўсебакова абагуліць гістарычнае развіццё і мастацкія своеасаблівасці батлейкі.

Пачынаючы з XV ст. царкоўнікі Заходняй Еўропы (асабліва Францыі і Германіі), ведаючы сілу ўздзеяння народнага тэатральнага мастацтва на фарміраванне светапогляду людзей, пачалі ствараць драматычныя творы на біблейскія сюжэты. У такіх містэрыях жывыя людзі не маглі іграць святых, і ролю апошніх выконвалі марыянеткі — драўляныя лялькі ў рост чалавека. Калі містэрыя атрымала сваё далейшае развіццё, марыянеткі паменшыліся, і атрымаўся маленькага памеру тэатр (скрынка), які ў Беларусі прыняў назву «Батлейка».

Галоўную ўвагу аўтары даследавання звярнулі на тое, каб паказаць, як рэлігійныя сюжэты ў батлейцы сыходзілі са сцэны і іх месца займала народнае тэатральнае мастацтва. Думка гэтая паслядоўна праходзіць праз усю працу.

Аўтары вельмі яскрава паказалі антырэлігійнасць народнага светапогляду. Як толькі свецкая частка батлейкі, якая прадстаўлялася ў ніжняй частцы, пачала засланяць прадстаўленне нараджэння Хрыста ў верхнім ярусе, царкоўнікі і свецкія ўлады пачалі жорсткую барацьбу з батлейшчыкамі. Гэта і не дзіўна — на сцэну выйшаў беларускі мужык, які пачаў выказваць свае думкі аб жыцці, рэлігіі, аб панах і царкоўніках.

Большая частка кнігі прысвечана разгляду народнай драматургіі батлеечных спектакляў. Перад намі праходзіць галерэя вобразаў, якія стварыў народ у сваёй вусна-паэтычнай творчасці. Тут мы бачым ганарыстага шляхціча, карчмара, ураднікa, старасту, папа, ксяндза, чорта, смерць і г. д. Беларуская батлейка налічвае каля 20 сцэн, у якіх прымае ўдзел звыш 40 персанажаў. Самымі папулярнымі з іх з'яўляюцца: «Антон з казой і Антоніха», «Мужык Мацей і доктар», «Аляксандр Македонскі і цар Індыйскі», «Волжскі дваранін і Ванька Малы», «Цыган з мядзведзем», «Цыган, цыганка і казак», «Карчмар, яго жонка Сора і казак» і інш. Вобразы, якія былі створаны ў батлейцы, пераходзілі затым у прафесіянальную беларускую драматургію.

У кнізе прасочваецца, як паступова ў беларускім народным тэатры, пачынаючы з яго інтэрмедый, школьнага тэатра і асабліва ў батлейцы, ствараецца вобраз фанабэрыстага шляхціча. Гэты вобраз распрацоўваецца затым у Дуніна-Марцінкевіча, К. Каганца і «найбольш выразнасці і мастацкай дасканаласці» ён дасягнуў у камедыі Янкі Купалы «Паўлінка». У адрозненне ад батлейкі, дзе вобраз «элеганта» вырашаўся праз вонкавыя рысы, Янка Купала праз вобраз Адольфа Быкоўскага «раскрыў самую сутнасць пэўнай сацыяльнай з'явы».

Аўтары кнігі паказалі таксама, як другія батлеечныя вобразы — старасты, ураднікa, міравога суддзі, ды і самога селяніна — знайшлі сваё далейшае развіццё ў прафесіянальнай беларускай драматургіі — творах Дуніна-Марцінкевіча, Янкі Купалы, К. Каганца, Ул. Галубка, Е. Міровіча.

Даследчыкі раскрываюць прыроду сатыры батлейкі, параўноўваючы яе з карыкатурай, жартам, «дзе адкінута ўсё другараднае, і праз галоўную, востра пададзеную рысу пэўным чынам раскрываецца самае істотнае той ці іншай сацыяльнай з'явы».

Стварэнне сцэнічнага вобраза лялечнага тэатра немагчыма без стварэння саміх лялек, іх касцюмаў, дэкарацый. Аналізу мастацкага афармлення батлейкі прысвечаны асобны раздзел кнігі. Па захаваўшыхся ляльках аўтарам удалося расказаць аб беларускіх разбярах, якія рабілі цудоўныя лялькі-персанажы, надаючы ім характэрныя рысы ў выразе твару, адзенні, атрыбутах, што падкрэслівала іх сацыяльнае становішча, характар, нацыянальнасць.

Пры аналізе батлеечных сцэн докшыцкага батлейшчыка Патупчыка, а таксама сцэн «Карчмар, яго жонка Сора і казак», «Волжскі дваранін і Ванька Малы» і інш. падкрэсліваецца іх яркая сацыяльная мэтанакіраванасць. Аднак нельга было, на нашу думку, і напалову згаджацца з Я. Усікавым, які адшуквае сацыяльны падтэкст і ў сцэне «Мужык Мацей і доктар». Гэтая сцэнка мае хутчэй гумарыстычна-павучальны характар, чым сацыяльна-сатырычны.

У некаторых выпадках Г. Барышаў і А. Саннікаў дапускаюць залішнюю вольнасць у сваіх доказах. Так, у кнізе гаворыцца аб уплыве рускага райка на беларускую батлейку. Ды і самыя тэксты, асабліва сцэнкі «Волжскі дваранін і Ванька Малы», гавораць аб гэтым уплыве. Але ж навошта сцвярджаць, што «нават батлеечнікаў на Віцебшчыне і Слонімшчыне называлі «раёшнікамі»? Справа, відаць, у тым, што на Віцебшчыне і Слонімшчыне валачобнікаў называлі **ралешнікамі.** Па думцы Шэйна, якую і запазычылі даследчыкі, слова ралешнікі — гэта змененае раёшнікі. Мы прытрымліваемся думкі Раманава, што слова ралешнікі паходзіць ад раль, ралля, араць, гэта значыць, яны з'яўляліся аднаасобнікамі-земляробамі. Бо валачобнікі, як вядома, хадзілі вясной, а батлейшчыкі зімой.

Нам здаецца, варта было больш падрабязна спыніцца на гісторыі стварэння асобага лялечнага тэатра, дзе стаяў Ягорый. Аўтары сцвярджаюць, што «Ягорый» — вытворна ад батлейкі. Па-першае, нам вядома, што Ягорыя хадзілі вясной. Лялечнікі гэтага тэатра хадзілі ў Магілёўскай губерні разам з валачобнікамі. Ёсць падставы меркаваць, што Ягорый — гэта пераасэнсаваны старажытны славянскі божыч Ярыла — таксама апякун жывёлы і пастухоў. Свята ў гонар Ярылы адбывалася ў канцы красавіка, г. зн. калі хадзілі разам з валачобнікамі лялечнікі і паказвалі ў скрыначцы са стрэшкай Ягора. Можна меркаваць, што лялечны тэатр Ягора вытворны не ад батлейкі, а існаваў у старажытнай Русі яшчэ ў дахрысціянскую эпоху. Гэтае пытанне патрабуе, вядома, грунтоўнага даследавання.

У сувязі з гэтым выклікае пярэчанне і наступнае палажэнне: «Беларуская батлейка, своеасаблівая па сваіх сюжэтах і вобразах, была ў той жа час самым цесным чынам звязана з падобнымі тыпамі лялечнага тэатра на Захадзе. Батлейка і гэтыя тэатры мелі агульныя вытокі, агульную крыніцу — хрысціянскую рэлігію». І тут жа мы чытаем далей: «Царква (як каталіцкая, так і праваслаўная) заўсёды добра разумела ролю тэатральнага мастацтва ў фарміраванні светапогляду народных мас. Таму яна бярэ яго на ўзбраенне — тэатралізуе царкоўны рытуал, стварае на рэлігійныя тэмы цэлыя спектаклі...»

Значыць, тэатральнае мастацтва існавала ўжо ў дахрысціянскую эпоху, а потым царква ўзяла яго на сваё ўзбраенне. Ды і на працягу ўсяго даследавання аўтары якраз і паказалі рэалістычную аснову народнага мастацтва, яго антырэлігійную накіраванасць. Вядома, што мастацтва ўзнікла раней любой рэлігіі і вытокамі яго з'яўлялася працоўная дзейнасць людзей. У народным лялечным тэатры нас цікавіць не легенда аб нараджэнні Хрыста, а драматычныя сцэнкі, у якіх народ выказваў свае адносіны да розных з'яў навакольнай рэчаіснасці, у тым ліку і да рэлігіі. Таму мы не можам лічыць вытокамі лялечнага тэатра хрысціянскую рэлігію. Царкоўнікі імкнуліся праз лялечны тэатр, які ў Беларусі прыняў назву батлейкі, прывіць людзям веру ў легенду аб нараджэнні Хрыста. Але, калі гэтая сцэна Хрыстовага нараджэння была поўнасцю заслонена рэалістычным народным мастацтвам, царкоўнікі, як і даведзена ў кнізе, павялі самую жорсткую барацьбу з батлейкай.

Кніга Г. Барышава і А. Саннікава — каштоўны ўклад у беларускае тэатразнаўства.

С. МІСКО.

Беларускі народны тэатр Батлейка. Выдавецтва Міністэрства вышэйшай, сярэдняй спецыяльнай і прафесіянальнай адукацыі БССР. Мінск. 1962.

На пачатку дарогі

Даір Слаўковіч нарадзіўся ў 1932 годзе ў горадзе Мінску. У дванаццацігадовым узросце цяжкая хвароба надоўга прыкавала яго да ложка. Сябры, настаўнікі дапамаглі яму закончыць восем класаў дома. У дзевяты Д. Слаўковіч здолеў пайсці ўжо сам. Пасля заканчэння Узздзенскай сярэдняй школы ён стаў працаваць бібліятэкарам раённай бібліятэкі. Пазней закончыў завочнае аддзяленне бібліятэчнага факультэта Мінскага педагагічнага інстытута. Зараз працуе бібліятэкарам Уздзенскай раённай дзіцячай бібліятэкі.

Пісаць Д. Слаўковіч пачаў некалькі гадоў назад. Яго вершы і маленькія апавяданні друкаваліся ў часопісе «Затейник», газетах «Пионерская правда», «Зорька», «Знамя юности», «Чырвоная змена».

У нашай газеце друкуецца ўпершыню.

Даір СЛАЎКОВІЧ

АПАВЯДАННЕ

ПА СЫНА

— Но-о, каб цябе!.. Перабіраеш нагамі, як муха ў сакавіку за дубальтамі! Нябось, не па бульбу на поле сунемся, а ў радзільны дом... У мяне — сын...

Пры апошніх словах твар у Антона Піліпчыка робіцца мякчэйшым, вочы святлеюць і на губах з'яўляецца ўсмешка. Рука міжволі выцягвае з кішэні хромавы капшучок з самасадам, паперу, запалкі. Тоненькі струменьчык тытунёвага дыму тут жа рассейваецца і знікае ў празрыста - халодным восеньскім паветры. Кабыла зноў пачынае ледзь - ледзь перабіраць нагамі.

— Сын... Сынок... Гэта яна, мая Марылька... Хоць баба і крутая, але малайчына. Адна дачка, другая, а цяпер вось — і сынка падаравала. Падмога бацьку будзе. Што і гаварыць: адзін ёсць адзін. Адзін і ў лазні не ваяка. Ну, ды цяпер не тое — сын! Ды мы з ім... Усёй брыгадзе пакажам, як выйдзем удвух касіць! Што там брыгада — калгас загаворыць!..

Думкі Антона пераносяцца за многа год уперад. Кабыла, напэўна, таксама задумваецца — вядома, аб сваім — ці проста так, не хоча парушаць урачыстасці моманту, пачынае ступаць павольна, нават неяк асцярожна.

Глухі перастук колаў змяняецца на гравійцы ціхім шархаценнем. Так яны рухаюцца некаторы час. Мінут праз колькі сядок усхопліваецца:

— Ах, каб цябе, усё свае норавы паказваеш!.. — Пугаўё апісвае дугу, але спіны жывёліны не дастае.

А думкі Піліпчыка зноў пераносяцца да сына. Ціхая гаворка колаў і дробнае цоканне падкоў нібы ўтораць яго настрою. Радаснае пачуццё распірае Піліпчыкавы грудзі. Хочацца кожнаму ўсміхнуцца, сказаць прыемнае, падзяліцца радасцю. Ды паспрабуй, падзяліся: аж да лесу — ні душы, а наперадзе толькі конскі хвост!

Піліпчык перабірае ў памяці, ці ўсё з жончынага адзення і бялізны ён захапіў. Пялёнкі тут, падушка таксама, а коўдру — коўдру сыну ён купіць новую, на ваце. Рука ў каторы раз намацвае пад ватоўкай кішэню, дзе ляжаць грошы.

Калі паказаліся ўскраіны мястэчка, Антон прыўзняўся на драбінах, паправіў посцілку, выплюнуў патухаючы недакурак і ўзмахнуў лейцамі. Прагрукатаўшы па мастку цераз нешырокую нават вясною рэчку Лазянку, калёсы мінулі брукаваную вуліцу з высокімі старымі таполямі і выехалі на плошчу з пажарнай вышкай па адзін бок і раймагам па другі. Тут звычайна прыпыняліся калгасныя аўтамашыны, тут жа спыняўся пад нязменнае «тпр-у-у» і гужавы транспарт.

Побач з іншымі вазамі паставіў кабылу і Антон. Ён аслабіў папругу, падкінуў кабыле жменю сена і, выцершы рукавом ватоўкі нос, азірнуўся.

— Га, Антон! Як гадуешся? — гучна запытаў мужчына ў кароткім шэрым паліто, з-пад якога відаць былі галіфэ, запраўленыя ў боты невядомага колеру. — Нейкі вельмі ты ўжо вясёлы сёнечы. Ці не на латарэю дзеўбанула? А можа, паўлітру знайшоў, што я не згубіў? Калі так, то цягні яе, нягодніцу, за каўнер, разам і расціснем!

— Не, братка, на латарэю не выйграў і паўлітру не знайшоў, але выпіць, Максімка, ёсць за што: сын у мяне, разумееш?.. Ну, нарадзіўся, значыцца. Па яго і па жонку еду. Зробім з табой чарку, Максім, далі-бог, але пачакай, у другі раз...

— Ай-яй-яй-яй! Што я чую! Што ж ты не казаў раней! З цябе прыпадае ў такім разе ўжо зараз! — залемантаваў знаёмы. — Маўчы, не пярэч, а то тут во, на плошчы, разам з канём і драбінкамі на ўра падкіну!

— Што ты, што ты, ці ж можна так! — з лагоднай усмешкай апраўдваўся шчаслівы бацька. — Як жа гэтак можна: да сына не даехаў — і за шклянку схапіўся?

— Можна! Я табе кажу — можна! Гэта ж не якая-небудзь там дачка, а сын! Хіба сына вырадуеш «усухую»?

— Ды я што? Я не супраць, толькі, братка, не сёння: у бальніцу трэба спяшацца, — уступаючы напору сябра менш і менш церабіўся Антон.

— Куды ў бальніцу? Цяпер жа там самы абход! Дахтары хворых глядзяць — слухаюць. А каторыя толькі прыехалі, тыя на калідоры адзін аднаму пра свае хваробы расказваюць. Ну што табе там, здароваму, рабіць, людзям настрой псаваць? А вугал радзільнага аддзялення падпіраць таксама няма чаго — нагледзішся яшчэ на сына і на Марылю сваю дома. Хадзем, брат, пакуль тое ды сёе — якраз спырснуць паспеем. Ды не ўпірайся ты, як неразумнае цяля каля ражкі з малаком!

— Ну, добра хай будзе па-твойму, — згадзіўся Антон. Ці словы Максіма былі даволі пераканаўчыя, ці ўспомнілася Антону, што сёння яшчэ не снедаў: дзяцей пакарміў, жывёлу дагледзеў, а сам на пусты жывот паехаў, ці проста захацелася, каб і сябра быў у настроі сёння, толькі пакалупаўшы ў носе і пачухаўшы патыліцу, ён махнуў рукой:

— Зробім па сто грамаў — і гайда кожны ў свой бок!

— А я хіба іншае кажу? — спачувальным тонам усклікнуў Максім і, схапіўшы Антона за крысо, ужо на хаду казаў: — Я хоць сам і не працую, за жончынай спіной пакуль што сяджу, але цаню, цаню чужы час!

«Чайная» сустрэла іх вусатым гардэробшчыкам. Распранацца адмовіліся: «Мы толькі на хвілінку, і садзіцца не будзем!»

Параіўшыся, усё ж селі.

— Два па сто пяцьдзесят і сёе-тое на зуб, Фросечка, — заказаў Максім афіцыянтцы. — Так я кажу, даражэнькі Антон?

— Так... Ну, няхай! Каб толькі не доўга...

— Доўга? Ну што ты!

А праз якую хвіліну, калі прыемная цяплынь разлілася па целе і запякло пад лыжачкай, Антон ужо не сумняваўся, што пра сына трэба было гаварыць іменна тут, за гэтым невялікім столікам. Торкаючы відэльцам у агурок, ён гаварыў:

— Так, братка Максім, вось і сын у мяне. Мужчына ў хату ўвойдзе.

— Малайчына Антон! Я даўно кажу, што ты жывеш па плану. Адным словам — галава ў цябе! І сын такі ж будзе! Кропелька ў кропельку! От пабачыш! Ого! — гаворачы так, ён пазваў Фросю: — Яшчэ два па сто і два кухлі піва. Так я кажу, дарагі кум-сваяк?

Пакуль «кум-сваяк» думаў, як лепш зрабіць, каб не пакрыўдзіць прыяцеля, Фрося паставіла патрэбнае. Другая чарка пайшла гладчэй. Гаворка таксама.

— Ты ўжо, Максім, глядзі, каб на радзіны абавязкова прыехаў. Сына паглядзіш... Мядком пачастую...

— Залатая ў цябе галава, даражэнькі, далі-бог, залатая! Здаецца, проста гаворыш, а скажаш слова — нібы лектар! Думаць і думаць можна. У старшынях калгаса табе хадзіць, дажываць старасць давядзецца — папомні мае слова! Так яно і будзе!

Цяпер ужо Антон падазваў Фросю, і прыяцелі зноў чокнуліся.

Калі прыйшлося разлічвацца, Максім недзе знік. Антон асалавела азірнуўся, не знайшоў яго, расплаціўся і выйшаў. Асцярожна, нібы пад ім была хісткая жэрдачка цераз канаву, а не брукаваная плошча, Піліпчык падыйшоў да воза, паляпаў па спіне кабылу, паправіў аброць, падкінуў сена.

— Здароў, сусед! Відаць, па жонку з сынам прыехаў? — перад Піліпчыкам стаяў яго аднавясковец Іван Ганук. — А мы са станцыі едзем — бульбу здаваць вазілі. Дзяржаве. Вось запыніліся што-ніштo купіць.

— Зда...роў! — Антон дзвюмя далонямі злавіў працягнутую руку Ганука і моцна пацісну́ў.

— Мабыць, і корак абцасам паспеў прыціснуць на раніцу?

— Як не выпіць — сын жа... Во хлопец! Увесь, як я. І Цімак так казаў. Мы з ім замачылі ўжо. І з табою павінны выпіць, — Піліпчык п'яна пахіснуўся на субяседніка.

Той спачатку адмовіўся:

— У другі раз, паспеем яшчэ. Ды і ехаць хутка трэба будзе.

(Заканчэнне на 4-й стар.).

БЕЗДАПАМОЖНЫ ДАПАМОЖНІК

Як хораша, мякка і свежа гучыць жывое слова народа!

Самыя славутыя паэты і пісьменнікі захапляліся вобразнасцю і сакавітасцю народнай мовы. Яна была крыніцай іх непаўторнай творчасці. А колькі, гаворачы словамі Максіма Танка, «яшчэ не адкрыта адценняў у ёй і блакіту, патрэбных народу, паэтам, каштоўнай руды, самацветаў!». І трэба асабліва ўважліва, чула ставіцца да гэтага ўсенароднага багацця.

Аднак нельга без абурэння і крыўды глядзець на тое, калі народная мова даследуецца абы-як, на скорую руку, як, напрыклад, у працы «Гаворкі Ваўкавыскага раёна» Т. Сцяшковіч.

Пачынаючы з першых старонак, дзе даюцца агульныя звесткі аб раёне, ужо сустракаем розныя памылкі, як фактычныя, так і граматычныя. «Прадпрыемствы г. Ваўкавыска ў гэты час насілі мануфактурны характар. **По матэрыялах да гісторыі мануфактуры на Беларусі** адзначаецца...» (стар. 8).

У кнізе Т. Сцяшковіч ёсць і такія выразы **«аслабаненне сялян»**, **«усадзебная** аседласць» (стар. 8), «два дні **пахаць»** (стар. 7), «ордэн Леніна і ордэн Працоўнага Чырвонага Сцяга — на **грудзі** лепшай даяркі саўгаса...» (стар. 13).

Шмат памылак і ў характарыстыцы фанетычных, марфалагічных, сінтаксічных і лексічных асаблівасцей гаворак Ваўкавыскага раёна.

Звяртае ўвагу беднасць сінанімікі мовы аўтара. Інакш нельга вытлумачыць прывязанасць Т. Сцяшковіч да словазлучэнняў тыпу **даюцца паметы, даецца форма склону, даецца форма інфінітыва, даецца паясненне (!) слова, даецца назва населенага пункта** (дарэчы, заўважым, што пералічаныя «спалучэнні» слоў ужыты ў адным толькі невялікім абзацы — гл. стар. 31-32). Пашанцавала слову **«адзначаецца»:** адзначаецца пераход «ё» у «о»; адзначаецца артыкуляцыя «е»; адзначаецца наяўнасць галосных «ы», «і»; адзначаецца наяўнасць «ф»; адзначаюцца адны і тыя ж замяніцелі «ф»; адзначаецца асімілятыўная мяккасць зычных і г. д.

Падчас стылявыя недарэчнасці мовы аўтара кнігі прыводзяць да камізму. Напрыклад: «У гаворках распаўсюджаны сказы, у якіх злучаецца і злучэнне і падпарадкаванне сказаў» (стар. 29); «У аднасастаўным сказе дзейнік можа выражацца назоўнікам у назоўным склоне з апавядальнай або клічнай інтанацыяй» (стар. 25).

Т. Сцяшковіч часта «блукае» ў навуковай тэрміналогіі. Падвойнымі зычнымі яна лічыць падоўжаныя зычныя. Зычныя не «ацвярдзелі», як піша Т. Сцяшковіч, а **зацвярдзелі**, не «ацвярдзелыя», а **зацвярдзелыя** (стар. 17-18).

На стар. 28 чытаем: «Адзначаецца (зноў гэтае «адзначаецца»!) нязначная распаўсюджанасць форм дадзенага дзейнікавага і выказнікавага сказа».

А гэта што за «адкрыццё»? Ніякіх форм дадзенага дзейнікавага і выказнікавага сказа няма, а ёсць проста дадзеныя дзейнікавыя і дадзеныя выказнікавыя сказы. Заўважым, што гэтыя сказы вельмі мала пашыраны не толькі ў беларускіх гаворках, а наогул ва ўсіх славянскіх мовах.

Т. Сцяшковіч змяшчае невялікі слоўнік беларускіх гаворак. У тлумачэнні слоў наглядаецца неахайнасць і паспешлівасць. Вось прыклады:

брыгада — «брыгада ў калгасе, якая выконвае пэўную працу» (стар. 36);

гной — «гной для ўнаўожвання поля» (стар 42);

пранік — «прылада, якой б'юць бялізну ў час паласкання» (стар. 67);

буяць — «лётаць з гудзеннем» (стар. 36).

Пры гэтым аўтар прыводзіць такі выраз са словам «буяць»: «на клёне буяць хрушчы» (майскія жукі. — **М. К.**). Гэты ж выраз аўтар падае і пры тлумачэнні слова «хрушч» (стар. 79). Паспрабуй — дайдзі да сэнсу. Па-першае, калі «буяць» азначае «лётаць з гудзеннем», дык чаму «на клёне», а не над клёнам? Тут міжвольна прыгадаеш словы з апавядання Зм. Бядулі «Тры крыжыкі»: «жартачкі — ён так мудра піша, што тлумачэнне патрабуецца».

Невядома, для чаго аўтар прыводзіць і тлумачыць словы «афіцэр», «барана», «бондар», «лён», «плуг»?

Непісьменна вытлумачаны словы:

ажатка — «прамакацельная папера» (замест — «прамакатка») — стар. 34;

вага — «вясы» (стар. 37);

гашта — «цвяты» (стар 43);

роля — «пахата» (стар. 70).

Аўтар не ведае беларускай лексікі, не ведае нават такіх слоў, як: вага́, ралля́, кве́ткі (або кра́скі).

Слова «аванс» (стар. 32) Т. Сцяшковіч тлумачыць так: «папярэдні разлік на **працадні»** (падкрэслена мной. — **М. К.**). Разлік — гэта ж дзеянне, працэс, а аванс — грошы (ці іншыя каштоўнасці), што выдаюць наперад, у лік заработку.

Аналагічныя памылкі і ў тлумачэнні слоў: «капец», «торп», «балота» і іншых.

Пры тлумачэнні слоў аўтар іншы раз не ведае, якая з форм слова ўжываецца як зыходная для ўтварэння другіх форм, блытае граматычныя катэгорыі слоў. Напрыклад:

борацца — «колецца» (стар. 36).

Колецца — гэта ж асабовая форма дзеяслова. Зыходнай формай тут будзе не «колецца», а **«калоцца»** (інфінітыў).

укладацца — «сабрацца, выбраць зручны час» (стар. 77).

«Укладацца» — дзеяслоў незакончанага трывання, а «сабрацца», «выбраць» — дзеясловы закончанага трывання.

Часам пры тлумачэнні слоў Т. Сцяшковіч не адрознівае цэлых прадметаў ад іх частак:

ляжак — «дымаход» (стар. 57).

Зазначым, што правільным літаратурным будзе **«комін»**, а не «дымаход». Па-другое, ляжак — гэта не комін, а толькі частка коміна.

пужаліна — «пуга» (стар. 68).

Пужаліна — не пуга, а частка пугі.

За слоўнікам размешчаны раздзел «Звязныя тэксты». Аднак большасць запісаў не мае нічога агульнага са звязным тэкстам.

Пашпартызацыя тэкстаў непісьменная і неахайная.

У кніжцы 130 старонак. Непісьменнасць у кожным параграфе, на кожнай старонцы. Хіба ж можна так безадказна, нядбайна ставіцца да такога неацэннага скарбу, якім з'яўляецца народная мова? А гаворкі Гродзеншчыны — гэта адзін з самых крыштальных прытокаў жывой моўнай ракі беларускага народа. Яшчэ Адам Міцкевіч у лекцыях, якія чытаў у Парыжы, сцвярджаў, што жывая народная мова Навагрудчыны і Гродзеншчыны найбагацейшая і найчысцейшая з усіх славянскіх дыялектаў.

На тытульным лісце кніжкі напісана: «Метадычны дапаможнік для практычных заняткаў па дыялекталогіі», а «Праграма па беларускай дыялекталогіі» для вну (выд. 1960 г.) рэкамендуе кніжку студэнтам у якасці дапаможніка.

Шмат часу прайшло ад выхаду кнігі Т. Сцяшковіч. Пара было б разабрацца, што такая кніга не можа быць дапаможнікам.

М. КЛІМ.

Т. Ф. Сцяшковіч. «Гаворкі Ваўкавыскага раёна». Выданне Гродзенскага педагагічнага інстытута. 1959 г.

МАЛЕНЬКІМ ЧЫТАЧАМ

Сённяшняму і заўтрашняму дню нашай Радзімы прысвечана кніжка С. Грахоўскага «Сёння і заўтра». У невялікай паэмцы «Ідзе атрад па Беларусі» паэт апавядае аб падарожжы піянерскага атрада па роднаму краю. Піянерам цікава ведаць і бачыць, як змяняецца аблічча роднай Беларусі. Але яны не толькі турысты. Ідучы каля луга, на якім калгаснікі вершаць стагі, яны ўбачылі, што насоўваецца хмара. Вось-вось пальe дождж. І дзеці прыходзяць на дапамогу калгаснікам. Яны старанна працуюць, пакуль не быў завершаны апошні стог.

У другой паэмцы «Васіль на месяц паляціць» расказваецца пра хлапчукоў, якія хочуць ляцець на месяц са сваім важаком Васілём Вясёлкіным. Яны збудавалі ракету. Стаміліся і ляглі адпачыць. І сніцца Вясёлкіну, што ён з таварышамі ляціць на месяц. Паэт з цёплым гумарам перадае перажыванні дзяцей у час палёту. На месяцы дзеці аблазілі кожны кут, адшукалі савецкі вымпел, наведалі Заліў Вясёлкі. І тут раптам забрахаў Лыска.

Вася ўстаў.
Шкадуе ён —
Дужа быў кароткі сон.
Але не бяда!
Сёння — сон, а заўтра — быль,—
Кажа хлопчыкам Васіль.

Вясёлкін з сябрамі верыць, што настане час, калі яны сапраўды паляцяць на месяц.

У аснову казкі «Як сінячок да сонца лётаў» Ул. Дубоўка паклаў матыў народнай казкі. Але аўтар не проста пераказвае яе. Ён памайстэрску апрацаваў казку, напоўніў яе сучасным зместам.

Быў час, калі на зямлі не было агню. Людзі пакутвалі зімой ад сцюжы і марозу. Хоць адну іскрынку трэба прынесці з сонца на зямлю, — рашылі людзі. Прасілі яны птушак дапамагчы ім, але ніхто не згаджаўся. І толькі маленькі сінячок наважыўся ляцець да сонца. Вароны палохалі яго:

Не даляцець табе да хмар!
Загінеш ты!
Кар-р!
Кар-р!

Але сінячок не спалохаўся. Ён ведаў:

...агню няма бліжэй,
а ён патрэбен для людзей!

І ён паляцеў. Сонца сустрэла яго ветліва. Распытала, хто яго паслаў, і сказала, каб прыпаліў лучынку і нёс яе на зямлю. Сінячок прынёс агонь на зямлю, людзі расклалі вогнішчы, усе рады, толькі сінячок ледзь не загінуў: ён апаліў сабе пер'е. Усе пачалі думаць, як памагчы беднаму сінячку. Малы пасвісцёл параіў сабраць па пёрку з усіх птушак і даць сінячку. Толькі адзін пугач не згадзіўся. І тады

Напалі ўсе на пугача:
Хто дзюбай б'е, хто з-за пляча.

Ён схаваўся ў карчы і з тае пары ніколі не лятае днём, каб ніхто яго не бачыў.

А сінячок стаў прыгожым, бо пёркі, якія сабралі яму, былі рознакаляровымі. Цяпер ён у мароз ляціць смела ў вёску пагрэцца, бо агонь ад сонца прынёс сам.

Казка ад пачатку да канца чытаецца з цікавасцю. Яна мае дынамічны сюжэт, напружанасць.

Большасць вершаў зборніка «Вясёлая іголка» А. Платнера прысвечана працы. У вершы «Муляр» аўтар услаўляе цудоўную прафесію муляра. Добра прыкмеціў паэт і хораша сказаў пра такую звычайную рэч як цэгла:

Цаглінка здаецца буханкай малой.
Падпечанай,
цёплай
і чуць залатой.

Цагліну за цаглінай кладзе муляр у сцяну. Яны кладуцца, як тыя радкі ў песні. І сам дом будзе звонкі, як песня,— кажа аўтар.

Вызначаецца сваёй знітаванасцю, адзінствам думкі і пачуцця верш «Бляхар». Цікавы верш «Хлебам і соллю». У ім аўтар гаворыць пра пекара «у белым каўпаку», які не спіць цэлую ноч і першым вітае надыход дня. А раніцою пекар, як сонца, нясе на падносе хлеб і соль. Аўтар надае вершу вялікае грамадскае гучанне:

Хлебам свежым так пахне наўкол...
Хай зямля ператворыцца ў стол.
Прыбяром мы яго — і за ім
Хопіць месца працоўным усім.

А. Платнер услаўляе працу земляроба. У вершы «Чаму пяюць у полі каласы» ён як быццам падслухаў і тонка перадаў нам пошум каласоў, іх жаданне хутчэй легчы на стол цёплым боханам хлеба.

Многа добрых, цікавых вершаў знойдзе маленькі чытач у кніжцы А. Платнера «Вясёлая іголка».

В. СЦЯПАНАЎ.

КУДЫ ВЯДУЦЬ КРЫВАВЫЯ СЛЯДЫ...

Аляксандр МІРОНАЎ, спец. кар. «Літаратуры і мастацтва»

Яшчэ і сёння на туманных вуліцах Брытанскай сталіцы — Лондана можна сустрэць чалавека з халоднымі вачыма. Для ўсіх, хто ведае яго толькі знешне, — а ведаюць яго там, у капіталістычным свеце, многія — гэты [illegible] з'яўляецца паважаным чалавекам, главой эмігранцкага «ўрада» — так званай «Беларускай цэнтральнай рады». Радаслаў Астроўскі — так ён усім адрэкамендоўваецца — выступае на брудных зборышчах беларускіх нацыяналістаў, робіць [illegible] у Амерыку, у еўрапейскія фарпосты заходняга «свабоднага» свету і разам з такімі ж, як ён сам, прастытуткамі ад палітыкі, настойліва змагаецца супраць разрадкі міжнароднай напружанасці, заклікаючы ўрады заходніх дзяржаў да татальнай і глабальнай вайны з Савецкім Саюзам.

Такое, паўтараю, знешнее, фасаднае аблічча «палітычнага дзеяча» Радаслава Астроўскага. Але далёка не ўсім вядома сапраўднае аблічча гэтага, з дазволу сказаць, чалавека, які з ног да галавы ў крыві дзесяткаў і сотняў тысяч невінных людзей, закатаваных гітлераўскімі галаварэзамі і іх паслугачамі на часова акупіраванай тэрыторыі Беларусі ў гады Вялікай Айчыннай вайны. [illegible]

Не схаваць шыла ў мяшку, не [illegible] праўду і Францу Кушалю, [illegible] так званай «беларускай народнай рады», які жыве цяпер [illegible] Нью-Йорку. [illegible]

[illegible]

Удзельны на Захад, Кушаль і там не спыніў сваёй здрадніцкай, антынароднай дзейнасці. [illegible]

Савецкай Арміі, асабіста камандаваў дывізіяй СС «Беларусь», а пасля разгрому гітлераўскай Германіі хуценька перакінуўся да новых гаспадароў, да амерыканскіх імперыялістаў і пачаў цяпер ужо для іх рыхтаваць шпіёнаў і дыверсантаў і засылаць іх на тэрыторыю СССР.

Пяшчотная дружба і «духоўная» блізкасць у Кушаля яшчэ з адным жыхаром Нью-Йорка, старшынёй эмігранцкага аддзела «БАЗА» ў амерыканскіх гарадах Саут-Рывер і Нью-Брунсвік Сяргеем Гутарчыкам. Гэты здраднік [illegible]. Яму няма і сарака. Але ў «паслужным спісе» [illegible] крывавых старонак. У самым пачатку вайны, як толькі на беларускую зямлю ўварваліся гітлераўцы, Гутарчык адразу прадаўся ім з душой і целам. [illegible] Гутарчык ахвотна стаў адным з самых лютых паліцаяў на станцыі Лясная. [illegible] — служба ў ахове Калдычэўскага лагера смерці. [illegible]

У горадзе Лондане, у Канадзе, [illegible] Барыс Рагуля. [illegible]

[illegible] га ўрача, пакрыўджанага савецкай уладай!

Магчыма, такім самым «пакрыўджаным» выстаўляецца перад грамадзянамі канадскага горада Монтрэаль і актыўны ўдзельнік беларускай нацыяналістычнай арганізацыі Віктар Ждан. Ён, як і многія іншыя эмігранты, прыехаў у Канаду ў якасці «перамешчанай асобы» ў пасляваенныя гады і цяпер заўзята выступае за вызваленне Савецкай Беларусі ад «камуністычнага прыгнёту». А гэта ж той самы Віктар Ждан, што з 1942 па 1944 гады быў адным з эсэсаўскіх ахоўнікаў Калдычэўскага лагера смерці. Той самы Ждан, які разам з іншымі нелюдзямі катаваў, забіваў дубінкамі, вешаў, расстрэльваў, закопваў вязняў жывымі.

На нядаўнім судовым працэсе над катамі Калдычэва ў Баранавічах адзін з іх, былы камендант ахоўнікаў лагера, Мікалай Калько, сказаў:

— Тут, побач з намі, на лаве падсудных, павінны сядзець таксама Астроўскі, Кушаль, Рагуля, Ясюк, Ждан, Гутарчык і іншыя.

Гэта — прызнанне. [illegible]

[illegible] пазадкаў, абавязаных трэсціся перад апошнім нямецкім унцерам. І толькі пасля таго, як Астроўскі разам з «вярхоўным галоўнакамандуючым» Кушалем оптам прадалі ўсіх іх фашысцкаму камандаванню, гэтым новаспечаным афіцэрам знайшлася і эсэсаўская форма, і зброя, і абавязковая прылада кожнага ката — гумавая дубінка.

Але нават і ў ёй, у гэтай «нацыянальнай» арміі, якой камандаваў маёр Франц Кушаль, кожны камандзір узвода, роты і батальёна значыў менш, чым прыстаўлены да яго нямецкі дарадца — унцер-афіцэр. Калько расказваў, што адзін з камандзіраў роты паспрабаваў запярэчыць свайму «дарадцу». Назаўтра ён быў выкліканы ў мінскае гестапа, і пасля гэтага след яго прастыў. Не дзіва, што ас[illegible]

[illegible] татня раз і назаўсёды прыкусілі язык: катуй, забівай, здзекуйся са свайго ж народа ў імя «вялікай Германіі» і маўчы.

— Якія задачы ставілі перад вашымі падраздзяленнямі спачатку? — спытаў старшынствуючы ў Калько.

— Канфіскацыя хлеба і прадуктаў у насельніцтва навакольных вёсак. [illegible] Навогул — ахова парадку.

— Ахова? А ад каго?

— Я не сказаў: ад насельніцтва, ад партызан.

— Ахова гітлераўскіх драпежнікаў ад беларускага народа?

— Так. — Калько [illegible] галавой.

Пачалося з гэтага, а закончылася Калдычэўскім лагерам смерці, дзесяткамі такіх лагераў, раскіданых па тэрыторыі рэспублікі, сотнямі тысяч чалавечых жыццяў, загубленых карнікамі ў гэтых лагерах. [illegible]

[illegible] сокую мужнасць у тыя жахлівыя дні.

У канцы мне хочацца звярнуцца яшчэ да тых братоў-беларусаў, якія нядобрым лёсам і па волі нелюдзяў, запалохваннем і падманам былі закінуты ў чужыя, далёкія краіны. Астроўскіх, кушаляў, рагуляў сярод вас — лічаныя адзінкі. Тое, што зрабілі гэтыя вылюдкі з сотнямі тысяч вашых землякоў у час вайны, яны хочуць і гатовы зрабіць з вамі самімі. Не верце ім, ганіце ад сябе прэч усю гэтую агідную, мярзотную дрэнь. Ім удалося пакуль пазбегнуць справядлівай усенароднай кары. Але — пакуль. Прыйдзе дзень, і ўсе мы, разам з вамі, разам з усім прагрэсіўным чалавецтвам убачым здраднікаў на лаве падсудных. Гэта справядлівасць, і я цвёрда веру — яна прыйдзе!

САНАТНЫЯ ВЕЧАРЫ

У зале Беларускай кансерваторыі адбыўся другі канцэрт з запланаванага вялікага цыкла «Санаты Бетховена для скрыпкі і фартэпіяна». Выканаўцамі бетховенскіх санат выступаюць дацэнт кансерваторыі, лаўрэат Усесаюзнага конкурсу М. Гальдштэйн і С. Бялькевіч.

Пасля праслухоўвання першых чатырох санат мінскія аматары музыкі і студэнты кансерваторыі пазнаёміліся яшчэ з некалькімі камернымі творамі вялікага кампазітара, зусім рознымі па характару і настрою. Яны былі выкананы з вялікім майстэрствам і глыбокім пранікненнем у задуму аўтара. Асабліва трэба адзначыць выкананне Пятай і Сёмай санат.

Наступны музычны вечар з твораў Бетховена адбудзецца ў пачатку красавіка. У канцэртную праграму ўвойдуць Восьмая і Дзесятая санаты, а таксама вядомая Дзевятая «Крэйцарава саната».

Г. ВАЛКАВІЦКАЯ.

ПА ГЕНЕРАЛЬНАМУ ПЛАНУ

У калгасе імя Дзяржынскага Слуцкага раёна пачалося будаўніцтва новага пасёлка гарадскога тыпу. Яно вядзецца па генеральнаму плану, складзенаму архітэктарамі інстытута «Белгіпрасельбуд».

Многія калгаснікі набылі тэлевізары.

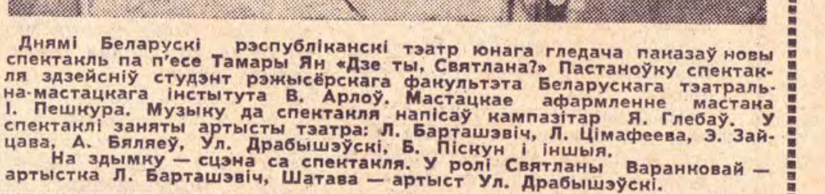
У мінулым годзе 385 сем'яў калгаснікаў раёна перасяліліся ў новыя дамы, большасць з якіх — цагляныя. Плануецца ў сёлетнім годзе пабудаваць яшчэ каля 400 жылых будынкаў.

Многа культурна-бытавых будынкаў пабудавана за апошнія гады ў калгасе імя Кірава. На цэнтральнай сядзібе калгаса ўзвышаецца прыгожы двухпавярховы будынак Дома культуры. Працуе сярэдняя школа, ёсць майстэрні бытавога абслугоўвання, лазня.

Непазнавальна мяняецца аблічча гэтай арцелі. Тут ёсць дзве школы, бальніца. У кожнай з васьмі паляводчых брыгад працуе клуб з бібліятэкай і пастаянна дзеючым агітпунктам. Створаны вялікі калектыў мастацкай самадзейнасці.

У міжбібліятэчны абанемент Дзяржаўнай бібліятэкі імя Ул. І. Леніна часта паступаюць пісьмы з Свярдлоўска, Уфы, Рыгі, Адэсы і іншых гарадоў. Чытачы просяць прыслаць розную навукова-тэхнічную і палітычную літаратуру. Іх просьбы з ахвотай выконваюць старшыя бібліятэкары Г. Карпенка і М. Трыбухоўская.

Фота **М. Мінковіча.**

Днямі Беларускі рэспубліканскі тэатр юнага гледача паказаў новы спектакль па п'есе Тамары Ян «Дзе ты, Святлана?» Пастаноўку спектакля здзейсніў студэнт рэжысёрскага факультэта Беларускага тэатральна-мастацкага інстытута В. Арлоў. Мастацкае афармленне мастака І. Пешкура. Музыку да спектакля напісаў кампазітар Я. Глебаў. У спектаклі заняты артысты тэатра: Л. Барташэвіч, Л. Цімафеева, Э. Зайцава, А. Бяляеў, Ул. Драбышэўскі, Б. Піскун і іншыя.

На здымку — сцэна са спектакля. У ролі Святланы Варанковай — артыстка Л. Барташэвіч, Шатава — артыст Ул. Драбышэўскі.

ПА СЫНА

(Заканчэнне. Пачатак на 3-й стар.).

— Іван, сусед, пакрыўджуся, калі адмовішся. Век помніць буду: не за сябе ж прашу, за сына...

Засмяяўшыся, Ганук згадзіўся.

— Ды пакінь ты свой клунак на возе, хто яго возьме, — усміхнуўся ён. Піліпчык хацеў запярэчыць, потым згадзіўся:

— Хай па-аляжыць. Праўду кажаш. Мы і не пойдзем далёка. І тут у ларку можна. Раз-два і гатова. А потым я сыночку коўдру новую... Купляць пайду... Сінюю.

«Раз-два» заняло добрую чвэртку гадзіны. Нарэшце разлічыліся з прадаўшчыцай. Ганук, падзякаваўшы, пабег да сігналіўшай аўтамашыны.

Піліпчык памятаў, што яму трэба ісці ў раймаг купляць коўдру, а пасля адпраўляцца ў радзільны дом. Але так думала толькі галава. У ног жа, відаць, быў свой план, бо яны, выпісаўшы дугу, павярнулі ў другі бок. Урэшце і галава вымушана была згадзіцца з нагамі (дзе ж дзенешся!), знайшоўшы апраўданне: яшчэ, маўляў, рана і ўсё паспеецца. Часовы разлад «душы і цела» быў ліквідаваны, і Піліпчык хутка ўжо быў у «гасмагу», потым у краме абутку. Але як толькі ён спыняўся і ўзвальваўся на прылавак, ветлівыя прадаўшчыцы ласкава прапаноўвалі прайсці далей. А потым — потым бацькоўскія пачуцці зноў авалодалі ім, і ўжо з новым сябрам Піліпчык накіраваўся да другога ларка з паэтычнай назвай «Блакітны Дунай». Што гэта быў за сябра, памяць не захавала, толькі засталося ў вушах дзвыканне бутэлькі з-пад віна. Пасля гэтага галава поўнасцю даверылася нагам, а яны, не задумваючыся, патупалі па вуліцы, забрылі за людзьмі ў нейкую залу, па-сяброўску развіталіся з высокім парогам, выйшлі адтуль і за стайкай дзяўчат накіраваліся ў жаночае аддзяленне цырульні. Піліпчык таксама сеў на канапу, заняўшы чаргу. Тут і прытуліўся да Антона сон: рана прыйшлося ўстаць. Ну і... Адным словам, схамянуўся ён, калі прыгожы чарнявы цырульнік з шапкай даўгіх валасоў і маленькімі вусікамі пакратаў яго за плячо і запытаў:

— Што загадаеце: манікюр ці завіўку?

Дружны жаночы смех узняў Піліпчыка на ногі і праводзіў за дзверы. А яшчэ праз якую гадзіну ён ужо соладка спаў на лаўцы сквера, пад таполяй, якая губляла свае апошнія, залацістыя лісты на восеньскую зямлю.

Сонца апісала над верхавінамі дрэў даволі значную дугу, пакуль Піліпчык адпачываў на ўвагнутай лаўцы, як у калысцы. Пабудзілі яго песні і стук калёс. Адна за другой імчаліся па вуліцы фурманкі. Дугі і хамуты коней упрыгожвалі папяровыя кветкі. З фурманак наперабой чуліся прыпеўкі, п'янаватыя патугі гармоніка і глухое бухканне бубна. Антон пралупіў вочы, сеў, азірнуўся. «Вяселле», — мільганула ў галаве, але пасля здагадаўся: моладзь праводзяць у армію.

— Цікава паглядзець, як — ік!.. як яно цяпер робіцца, — прабурчаў Піліпчык і, страсянуўшы галавой, устаў. — Трэба ісці, — канчаткова вырашыў ён. — І пляменнік тут дзесьці... ік! Ох, нейкі ж дурань спакою не дае, успамінае, каб яго!..

Не прайшло і паўгадзіны, як дзядзька абдымаў за шырокія плечы свайго стрыечнага пляменніка-трактарыста і жадаў таму лёгкай службы і добрага начальства. Пляменнік, стрыжаны нагала, каранасты хлопец, з чырвоным тварам і мутна-блакітнымі вачыма, слухаў дзядзьку і ківаў галавою ў знак згоды, а пасля пацягнуў Піліпчыка да «Закусачнай».

— Мой дзень, дзядзька Антон, я і частаваць павінен. Да таго ж вы і на вечары ў нас не былі. Так што — паварочвайце калёсы, паедзем: зробім па маленькай на мой адыход.

Ён моцна ўзяў сваяка пад руку і ледзь не сілком павалок за сабою. Антон не ўпіраўся. Ён разумеў, што адмаўленне ад пачастунку было б неапраўданым свінствам: як-ніяк, а ўсё ж радня, хоць і далёкая. І таму, глыбей насунуўшы на вушы шапку, пайшоў.

— Служы... добра спаўняй... А мы ўжо — тут.. — язык Піліпчыка, відаць, быў не ў сілах перадаць усё багацце ягоных думак.

— Не бойцеся, дзядзька. За мяне чырванець не будзеце. Агрэхаў і прастояў не будзе, — я вам цвёрда абяцаю.

Ля райваенкамата гучныя песні заглушалі гармонік і бубен. Нечы голас, ненатуральна высока цягнучы, стараўся перакрычаць астатніх:

— За Нёман іду! У армію іду!
Гэй, коню, коню мой,
Заіграй пада мной,
Дзяўчына, бывай!

Нібы кветкі пад ветрам, на лузе з'яўляліся і знікалі прыгожыя постаці дзяўчат і маладзіц. Тут жа, на плошчы, пачаліся танцы.

...А затым Антон разам з іншымі стаяў ля аднаго з грузавікоў і, хістаючыся, імкнуўся даць пляменніку на развітанне нейкую сваю самую лепшую параду. Той сядзеў у кузаве разам з другімі абстрыжанымі юнакамі і стараўся не глядзець на маці і сястру, якія ўсхліпвалі ля борта аўтамашыны, выціраючы вочы — адна рогам хусцінкі, другая — скамечанай каляровай насоўкай.

— А божачкі, а харчы на дарогу? Забыліся ў возе! — у голасе старой быў адчай. — Як жа гэта мы так...

— Я збегаю, у-у момант! — і Антон Піліпчык знік за грузавіком. Невядома, як ён там бег, але праз колькі хвілін з'явіўся з другога боку машыны і перакінуў на дно кузава вялікі вузел.

— Вось... і гатова, — Піліпчык адышоўся.

— Ну, навошта вы столькі ўсяго, мама? Тут і за тыдзень не з'есці.

— Баіцеся, каб з голаду сынок не памёр, матуля? — засмяяўся зграбны малады лейтэнант, спрытна ўскокваючы туды ж, на машыну.

— Нічога, родненькі, — не адказваючы вайскоўцу, прамовіла старая, глытаючы слёзы, — нічога, Мішачка. У дарозе як знойдзецца.

— Бяры, Мішка, не ламайся. І дзякуй ад усіх нас загадзя, — пачуўся ў кузаве сярод кепак і стрыжаных патыліц чыйсьці насмешлівы голас.

Машыны зафыркалі, крануліся, залівіста, з пераборамі, ірвануліся мяхі гармоніка. Людзі з усіх бакоў замахалі хусткамі, шапкамі, капелюшамі.

— Пішы, дарагі, не забывайся!

— Добра, і вы не маўчыце! Пра сябе і пра калгас. Каб рэгулярна...

Толькі калі машыны схаваліся за паваротам, людзі пачалі павольна, кучкамі, разыходзіцца. Той-сёй выціраў пачырванелыя вочы...

Піліпчык не чакаў астатніх. Махнуўшы разы са два рукою і буркнуўшы нешта накшталт «старая гвардыя — на пагрузку!», ён рушыў да свайго «транспарту». Знайшоўшы кабылу, сяк-так уссунуўся на воз, тузануў лейцы. Застаяўшыся, жывёла з месца рушыла трушком. Нешта карцела ў памяці Антона: як бы нутром ён адчуваў, быццам штосьці яшчэ не зроблена, але што — так і не мог успомніць. Раззлаваўшыся, ён сплюнуў, напаўлёг у возе і шпарчэй пагнаў кабылу.

Яшчэ не паспелі знікнуць за лесам палымнеючыя водблескі сонца, а на небе загарэцца, замігцець зоркі, як паказаліся знаёмыя абрысы хат вёскі. Антон драмаў, кабыла, ведаючы дарогу, ішла сама.

— Дзядзька Антон! Дзядзька Антон! — з-за крайняй хаты выбеглі насустрач дзеці. — У калгас ужо два разы з бальніцы вам званілі. Цётку Марылю выпісалі, і яна там чакае цэлы дзень. А брыгадзір казаў, што ён, гэта... ну... вы, яшчэ з раніцы паехаў.

Піліпчык схамянуўся, узняў галаву, паморгаў вачыма. А дзеці, бегучы побач з коламі, зноў наперабой шчабяталі пра званкі з бальніцы. І тады, неяк коса паглядзеўшы на падшывальцаў, Антон успомніў. Успомніў тое, што так карцела, як нявыцягнутая з далоні стрэмка. Яму стала страшна. Па спіне папоўз здрадніцкі халадок. У галаве заскакала, заныла думка: «Як жа так здарылася? Як?».

— Жонка, мая Марылька, там з сыночкам чакаюць, бедненькія, а я, лайдак насмактаўся. Прапіў грошы... І дадому адзін... Што ж рабіць, што рабіць?! — апошнія словы вырваліся з грудзей Антона. Але дзеці былі ўжо далёка і не чулі, а кабыла таксама, відаць, не ацаніла парываў свайго гаспадара.

— ...На вёсцы як уведаюць — дай ты рады: год смяяцца будуць... Чаго добрага, у насценгазеце намалююць. Шамлоўскі Юзік, напэўна, і частушку складзе. Ён здольны на гэта. А, ды што Шамлоўскі! Мая Марыля першая ж мяне загрызе, перапілуе без пілы. Яна гэта спрытна робіць, ох як спрытна!.. Што ж рабіць цяпер?.. — Піліпчык на хвіліну разгублена развёў рукамі і задумаўся. — Ехаць! Зараз жа назад, па іх! — прамовіў ён так гучна, што нават кабыла, бадзёра тупаючы па ўласнай ініцыятыве да стайні, павярнула на момант галаву ў яго бок. — Тпр-у-у! — Піліпчык нацягнуў лейцы. — Так. Трэба ехаць назад і як мага хутчэй. Толькі дзе ж клунак з адзежай? — Антон агледзеўся: на возе, акрамя рэшткаў утаптанага сена і пакамечанай пасцілкі, нічога не было. Ён злез на дарогу і рукамі перамацаў кожную сцяблінку ў драбінах. Рэшткі хмелю пакінулі яго. — Гм, вось дык праява. Дзе ж ён мог падзецца, паганец? Нібы ў ваду згінуў! Мо ўкралі?

Кабыла нецярпліва махала хвастом, парывалася ісці і ўсё касавурыла вочы ў бок ездака, які стаяў на дарозе, расставіўшы ногі і апусціўшы галаву.

Пачало цямнець. Вокны хат пазалаціліся электралямпачкамі, і дзесьці з сярэдзіны вёскі, ад клуба, малады хлапечы голас данёс у перамешку з баянам словы песні — мары аб русай дзяўчыне-кветцы ў белай кофтачцы.

— Га-а-ах! — хрыпла вырвалася ў Піліпчыка. Яго апякла здагадка. Сваімі рукамі... Сваімі рукамі, гад... у кузаў пакла-аў! — пры апошнім слове ён заенчыў. — Ах ты, прападзі ўсё пропадам!.. — Антон звярцеў дрыжачымі пальцамі цыгарку і, хвалюючыся, закурыў. — Што ж цяпер будзе?

Моцны гудок аўтамабіля і святло фар вывелі яго са здранцвення і прымусілі хуценька адвесці фурманку ў бок.

— Да каго ж гэта? — міжвольна ўголас падумаў ён, заўважыўшы на машыне асветленыя крыжы хуткай дапамогі. — І святло гарыць у сярэдзіне.

І тут Піліпчыку здалося, што ён пазнаў закручаную бальнічнай коўдрай Марылю з нейкім пакункам у руках. Яму нават здалося, што яна паказала кулак у акно. Пад лыжачкай у Піліпчыка засмактала, сціснула і зрабілася вельмі нядобра. А машына, прагудзеўшы яшчэ разы са два, спынілася якраз там, пад цёмнымі купамі ліп, дзе была яго, Антонава, хата.

Самая грозная і дальнабойная савецкая зброя.

Мал. М. ЖЫТНІЦКАГА.

ІХ НОРАВЫ, ІХ МАРАЛЬ

Факты з зарубежных газет і часопісаў

РАЎНАПРАЎЕ

У змяненне палажэння аб цялесных пакараннях школьнікаў, якое прадугледжвала да гэтага часу дубцы толькі для хлопчыкаў, Гамбургскае школьнае ўпраўленне па просьбе выкладчыкаў закона божага пастанавіла, што школьніцы ўсіх узростаў таксама падлягаюць пакаранню дубцамі ў прысутнасці ўсіх вучняў класа.

«Вохенпост»

МЕХАНІЗАЦЫЯ АБСТРАКТНАГА ЖЫВАПІСУ

Апошнім дасягненнем амерыканскага абстрактнага жывапісу з'яўляецца новы метад мастака Ксанці Шавінскага. Мастак адмовіўся ад прымянення пэндзаляў. Фарбу выліваюць на пакрышкі аўтамабіля, які ўз'язджае на палатно, разасланае на зямлі. Асобныя дэталі карціны наносяцца з дапамогаю дошак, пакрытых фарбаю і прышпіленых да падэшваў чаравікаў мастака. Кошт карцін, зробленых па гэтаму метаду, дасягае некалькіх дзесяткаў тысяч долараў.

«Морген»

ТЭЛЕФОННЫ МАРАФОН

Студэнты універсітэта ў Таронта выйшлі пераможцамі ў тэлефонным марафоне. Па ўмовах спаборніцтва кожны ўдзельнік павінен няспынна гаварыць па тэлефоне не менш адной гадзіны, пакуль яго зменіць другі. Каманда універсітэта здолела пратрымацца на працягу сямі сутак.

«Ліберасьён»

ДЖЭНТЛЬМЕНЫ НАПРАКАТ

Калі ў вас госці і вам не хапае кавалераў для танцаў, звярніцеся да містэра Эдварда Юнг. Містэр Юнг арганізаваў у Лондане пракатнае бюро, дзе вы можаце за памяркоўную плату атрымаць на вечар галантнага джэнтльмена ў фраку або смокінгу. Бюро містэра Юнга рэкламуецца пад дэвізам: «Гэтага няма нават у Амерыцы!»

«Зонтаг»

КАНЦЭРТ КАРАЛЯ РОК-Н-РОЛА

Днямі ў парыжскім Палацы спорту адбыўся канцэрт амерыканскага караля рок-н-рола Вінса Тайлара. Больш трох тысяч юнакоў і дзяўчат, што прысутнічалі на канцэрце, прыйшлі ў такое захапленне ад выканання, што пачалі пераймаць бачанае на сцэне, пераламалі ўсю мэблю і выбілі ўсе вокны ў Палацы спорту. Вялікі атрад паліцыі не здолеў супакоіць моладзь. 14 параненных паліцэйскіх накіраваны ў бальніцу. Гарадскія ўлады забаранілі праводзенне другога канцэрта Вінса Тайлара, прызначанага на бліжэйшую нядзелю.

«Фольксштымe»

ФУТБОЛ ПА-АМЕРЫКАНСКУ

У мінулым годзе 26 амерыканскіх футбалістаў памерлі ад цяжкіх траўмаў, атрыманых у час гульні. Гэта на тры чалавекі менш, чым у папярэднім годзе, і значна менш, чым у даваенныя гады, калі амерыканскі футбол штогод траціў не менш 40 футбалістаў. Найбольш частай прычынай смерці з'яўляецца пралом чэрапа.

«Франкфуртэр рундшаў»

СЦЯНА РАСІЗМУ

Група расістаў у Нарыстоне (Філадэльфія) арганізавала рад сходаў, заклікаючы жыхароў аб'яднацца і выгнаць з белага квартала негрыцянскую настаўніцу Розу Галбрэт, якая нядаўна пасялілася тут. Па падпісцы было сабрана 700 долараў, і на гэтыя грошы пабудавана высокая глухая сцяна, якая ізалявала жыллё негрыцянкі ад вонкавага свету. Многія белыя жыхары, якія пажадалі застацца невядомымі, па тэлефоне выказвалі Розе Галбрэт сваё спачуванне, але ніхто не адважыўся адкрыта выступіць супраць расістаў. Чорная настаўніца і яе муж — белы юрыст — пераехалі ў другі раён горада.

«Уоркер»

САБАЧЫ АТЭЛЬ

У Брусэлі адкрыўся новы раскошны атэль для сабак. У праспекце, разасланым багатым уласнікам сабак, пішацца, што атэль «мае камфорт, які адпавядае высокаму жыццёваму камфорту ўласнікаў сабак. Ёсць асобныя пакоі са спальнымі месцамі для сабак розных парод і памераў. Меню атэля не ўступае меню добрага рэстарана».

«Фольксштымe»

Галоўны рэдактар Н. Е. ПАШКЕВІЧ.
Рэдакцыйная калегія: З. І. АЗГУР, А. І. БУТАКОЎ, К. Л. ГУБАРЭВІЧ, В. Ул. ІВАШЫН, А. Н. МАРЦІНОВІЧ (адказны сакратар), П. Ф. ПРЫХОДЗЬКА, Р. К. САБАЛЕНКА (намеснік галоўнага рэдактара), М. Г. ТКАЧОЎ, І. З. ШАРАХОЎСКІ, І. Б. ШАЦІЛА, Р. Р. ШЫРМА.